

REFLEKTIONER

En omgestaltning av området vid Cassina de Pomm
med platsidentitet i fokus

Arbetet är gjort av Olga Rolff

Reflektioner - En omgestaltning av området vid Cassina de Pomm med platsidentitet i fokus

Reflections - A redesign of the area around Cassina de Pomm with focus on place identity

© 2022 Olga Rolff

Handledare: Anna Lundvall, SLU, Institutionen för stad och land

Examinator: Tomas Eriksson, SLU, Institutionen för stad och land

Bitr. examinator: Viveka Hoff, SLU, Institutionen för stad och land

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala

Kurskod: EX0860

Program/utbildning: Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2022

Omslagsbild: Visionsbild av festivalen när den nya platsen vid Cassina de Pomm invigs. Författarens egen bild.

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd. Där inget annat anges är bildmaterialet författarens egna

Originalformat: A3

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Platsidentitet, Relph, Cross, Kanal, Milano, Naviglio, waterfront design, vattennära gestaltning, kanal.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landskapsarkitektur

Tack!

Tack till min handledare Anna Lundvall, för att du genom ditt handledarskap, din träffsäkra och konstruktiva kritik har fått mig att utveckla mitt arbete och se nya möjligheter.

Tusen tack till mina föräldrar för alla kvällar ni stannat uppe sent för att öva glosor och presentationer med mig genom alla skolår.

SAMMANFATTNING

Platsidentitet är ett begrepp som ofta används i gestaltningssammanhang. Hur kan man ta sig an och hantera en plats identitet? I detta arbete undersöks begreppet platsidentitet och hur en befintlig platsidentitet kan influera och styra en omgestaltning av en plats.

Under Milanos gator finns ett slumrande kanalsystem. Kanalsystemet började byggas redan på 1100-talet men byggdes över när det som transportsystem konkurrerades ut av biltrafik och järnväg. Idag finns ett intresse för att öppna kanalerna igen och det har gett upphov till den tävling som detta arbete tar avstamp i. I tävlingen efterfrågas att de bidrag som lämnas in ska visa hur platsens identitet kan stärkas.

Metoden som används är *Research by design* och genom den tas ett gestaltningsförslag fram.

Arbetets resultat består av flera delar varav en syftar till att identifiera och förstå den befintliga identiteten. Den befintliga identiteten guidar sedan det gestaltningsförslag som tas fram. Gestaltningen grundas på vad som anses bygga en platsidentitet med avstamp i Edwards Relphs teorier, platsens material, aktiviteterna som sker på platsen och människors relationer till den.

Gestaltningsförslaget kallas Reflektioner och har influerats av de solkatter som kanalen skapar i området. Förslaget har en grundtanke om att bevara mycket som fungerar på platsen för att värna om de relationer människor har till den idag. Utöver det får aktiviteterna på platsen styra behovet av förändring tillsammans med materialens kvalitet och karaktär.

SUMMARY

This thesis is an investigation of the concept place identity carried out through the redesign of a space located in Milan. The project has its origin in a competition focusing on similar topics. The result is both an investigation of the space today but also a design proposal sprung out of the existing identity with an aim to preserve and enhance it. The design proposal is followed by a discussion about the methods used and the challenges with the design proposal.

INTRODUCTION

In Milan there is a hidden canal system. During the 20th century it was covered to give space to cars. The cars and railways had made the canal redundant as a transport system (Voght and Kissling, 2020:457). In recent years an interest in the reopening of the canals have grown and given rise to an architecture competition (Architecturecompetitions, 2021). The competition is asking for a strengthening of the place identity and design of several places along the canal. This project investigates what would happen if the place identity would drive the design of one of the spaces along the Navigli canal.

AIMS AND QUESTIONS

The aim for the project is to create a design proposal driven by the investigation of an existing place identity. Through the design the project aims to answer the following questions:

- What aspects and characteristics can be said to constitute the existing place identity by Cassina de Pomm?
- What does place identity mean in relation to the redesign of an existing place such as the area around Cassina de Pomm?

METHODS

The main method used in the thesis is research by design (Roggema, 2016). A method for generating knowledge by design and to solve wicked problems that have many potential solutions. The process has an iterative character and to enhance the knowledge sub-methods are used, to feed into the end result. The first sub-method is a site visit carried out during three days in april 2022 (2022-04-06 to 2022-04-08). The second sub-method is the work with digital and physical models. The models were used to study the site and design options as well as

communicate the end result. Other sub-methods used are design research and the competition itself. Design research is described as the study of previous design and projects carried out.

THEORY

The theoretical framework aims to help better understand the concept of place identity. The two most used sources are *Place and placelessness* by landscape architect Relph (1976) and *Processes of Place Attachment: An Interactional Framework* by sociologist Cross (2015). Relph (1976:47) divides the place's identity into physical settings, activities and meaning. The category "meaning" is difficult to grasp and Cross theories are used to clarify how the meaning and relations to a place is constructed. Cross (2015) points to the importance of seeing the place identity as a process and not static. Cross further describes it as being a process of six dimensions; the historical, the narrative, the ideological, the spiritual, the sensory and the commodifying. These dimensions are applied to the analysis of the site today and drives the design forward.

RESULTS

PART 1:

The two projects that were studied as the sub-method design research, are in different ways relevant for the research questions in their different ways of contributing to the understanding of the concept of place identity. The first project was carried out by White Architects and is an identity program for all national parks in Sweden. The project shows how a symbol can be used to unite and create a shared identity between places of very different characteristics. The second design that was investigated was *Biblioteca degli alberi*, also located along the Navigli canal and mentioned in the competition brief. The project helps understanding place identity in relation to the competition brief and how uniqueness can be used to create an identity.

PART 2:

The site visit aims to answer the first of the two research questions of the thesis. The site visit is in itself an analysis of the place identity today. The history of the place at hand is very prominent, and

place-history is according to Cross (2015) what partly builds the identity. The canals were built as early as the 10th century and famous engineers such as Leonardo Da Vinci were involved to make them navigable. This history is still very visible through the structure of the canal and physical elements of today. One conclusion is that if the canal are to be opened the historical structure of Milan as a city will not need to be altered but would rather be enhanced by reopening the canal (see fig. 12 page 24). Further the physical material within and the environment around the site is analyzed to understand their role in forming the place identity (See maps and pictures on page 27-30). To summarize, many elements are well used but also worn. How damaged the materials are become visible by the partly closed playground and the tragic accident that took place by the broken bridge in the area. During the site visit the activities that take place from morning to when the park is closed, was observed. Some of the activities are walking your dog along the canal, going to work, visiting the park with grandchildren or eating lunch in the grass.

PART 3:

The final part of the result is the suggested design of Cassina de Pomm. The concept is built on the reflections from the canal that was prominent during the site visit. The design is guided by activities in the existing park. The decision to not completely transform the park is based on the respect for existing relations that people have with the park, meaning that parts of the park that are in good condition are kept (to see all the images of the design proposal see page 36-45). There are also two major approaches to the canal as a whole in order to enhance its identity. The first is built upon using a blue glass pillar by all bridges as a common symbol with the purpose of creating a unifying identity as in the first reference project. The glass pillar cast a blue shadow on the bridge conceptualizing a water surface seen before the real lower one. The second approach to the canal as a whole is the creation of a festival happening yearly while the canal is reopened. This uses the long timeframe to the advantage of the project and through the stories of the festival people can start creating a place identity for the canal without all places being opened.

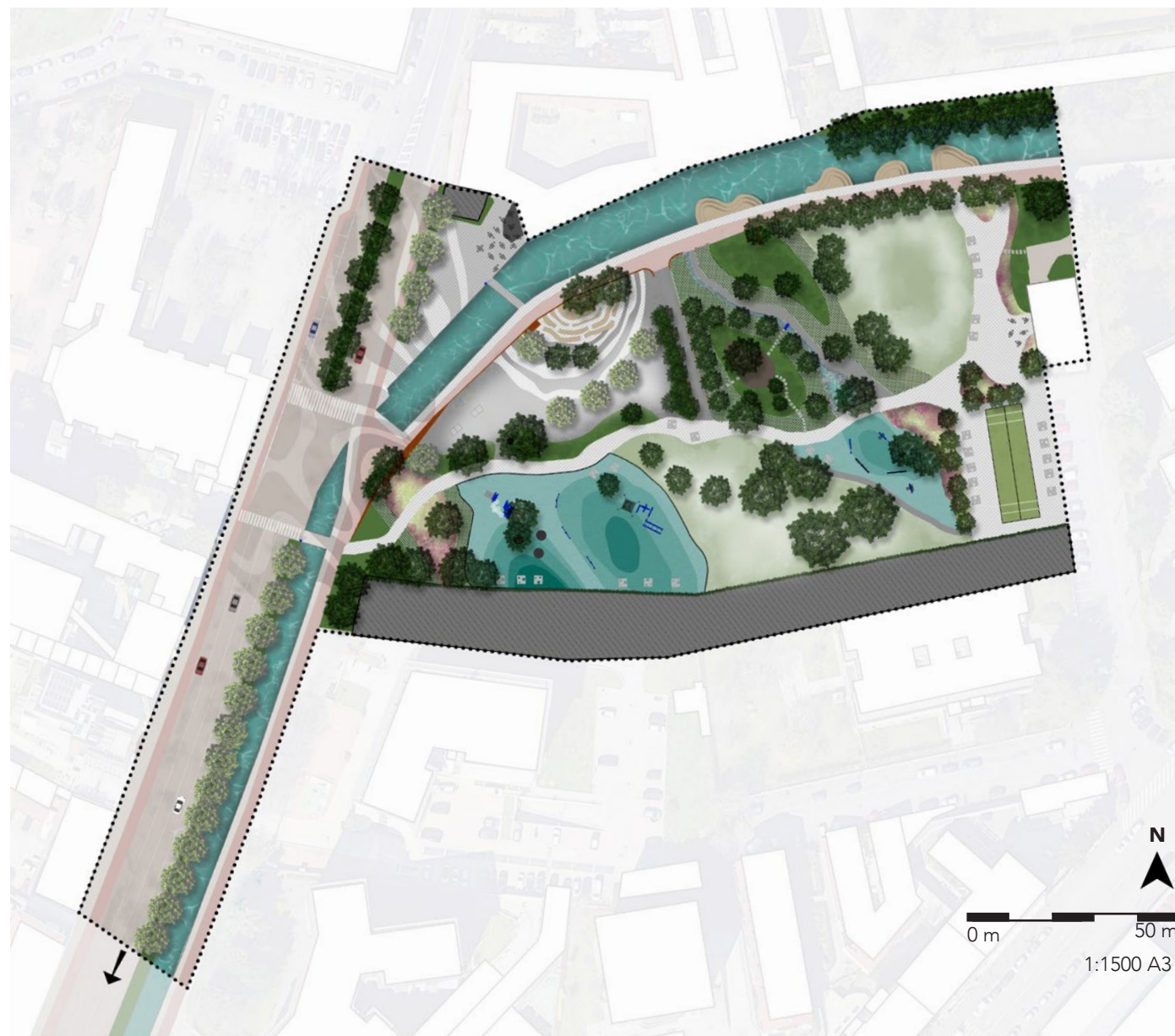
Fig 64. The entry where the old brick wall can be seen in the background.

Fig 56. The hammocks under the poplars. Where the inside of the old brick wall is visible in the background.

Fig 52. Illustration plan over Cassina de Pomm. Underlying map data © 2022 Google

DISCUSSION

I found the methods used in the thesis overall suitable. Discoveries and thoughts came up during the process on how they could have been adjusted but also of their value for the result. One realization was the importance of the site visit and its impact on forming my own relationship to the site. As relations to the site are crucial for the place identity according to both Relph (1976) and Cross (2015), this realization gave rise to the question of how you can protect, create and enhance a place identity without visiting a site. This becomes something you might have to do when competing internationally. It is relevant to question if international competitions are the best way to work to maintain places' identities but that could be the main subject of a full thesis and is a question too extensive to investigate in this thesis. The competition can also be discussed in the sense that it also has a clear mission to sway an opinion of the public which might influence which contributions that are announced as winners and honorary mentions.

The work with the physical model could have been improved by choosing materials that were

easier to work with at the cost of their finish, since the models' purpose was to study the design. Although it still remained an efficient way to test the actual materials such as water and how it is reflected. The digital model has been very important since it has both been a way to study and to produce final visualization material. The digital era has provided much more tools to work in 3D but how the digital elements influence our sense of place can be discussed. According to Relph (2021:1) the introduction of and constant input from digital sources creates a "digitally poisoned sense of place". How this is affecting the architect working and creating a representation of the place digitally is an interesting discussion. Seeing the place identity as a process according to the theories of Cross (2015) makes continuity over time a matter of the landscape architect. Places have to be maintained so physical materials don't deteriorate or there is the potential of a drastically changed experience of the places' identities. One dimension of the place identity I would have liked to discuss further is the spiritual relations people have to the site. If the project were to be continued it would be preferable and interesting to develop elements of public participation.

INNEHÅLL

INLEDNING.....10

Syfte och frågeställning.....11

Disposition11

Metod11

Fysisk och digital modell12

Tävlingen.....12

Platsbesök.....13

Material.....13

Avgränsningar.....15

Teori.....15

Identitet och identifierbarhet15

Tidigare forskning.....16

RESULTAT17

DEL 1: TIDIGARE PRAKTIK19

Kronjuveler.....19

Biblioteca degli alberti.....20

Begreppet identitet i tävlingsprogrammet21

DEL 2: PLATSBESÖK.....22

Kanalens betydelse.....22

Cassina de pomms Historiska betydelse.....24

Den fysiska närmiljön.....26

Fysiska förutsättningar inom tävlingsområdet.....29

Aktiviteter på platsen.....31

DEL 3: FÖRSLAGET.....33

Inför gestaltningen.....33

Cassina de Pomm.....33

Gestaltningsskoncept.....35

Illustrationsplan36

Gatan.....38

Torget.....38

Reflektionen.....39

Kanalrummet.....40

Lekplatsen.....42

Utegygmet.....43

Entrén.....44

Sittmodulen.....46

Sektioner.....47

En identitet för hela kanalen48

Berättelsen om broarna.....49

Att skapa nya berättelser.....50

DISKUSSION.....52

Metoddiskussion52

Resultatdiskussion54

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING...56

Tryckta källor.....57

Otryckta källor.....58

Figurförteckning.....59

8

8

INLEDNING

INLEDNING

I Milano finns ett delvis gömt kanalsystem. Fram till slutet av 1800-talet hade det en viktig funktion genom att möjliggöra transporter av varor från städerna och sjöarna i norra Italien till Adriatiska havet via floden Po, som förgrenar sig över hela Poslätten. Under 1900-talet konkurrerades vattentransporten ut av järnvägen och bilen, vilket gjorde att kanalsystemet i Milano förlorade sitt syfte (Voght and Kissling, 2020:457). På vissa ställen finns ännu kanalerna synliga men annars syns de bara som ett spår i form av vägarnas dragning. Det finns idag ett intresse för att återuppväcka Navigliokanalen från sin slummer i kulvertarna. Det har gett upphov till en idéävling som efterfrågar förslag som genererar en platsidentitet (Architecturecompetitions, 2021).

Platsidentitet är ett vanligt begrepp att använda och sträva efter i gestaltningssammanhang, samtidigt är det kanske ett av de ord som är vanligast att använda i humaniora utan att man egentligen vet vad man avser med det (Watson and Bentley, 2007:2–3). I det här arbetet vill jag

undersöka hur en gestaltning kan förhålla sig till platsidentitet som begrepp och därför tar mitt arbete avstamp i tävlingen *Milan Navigli Canal Challenge*.

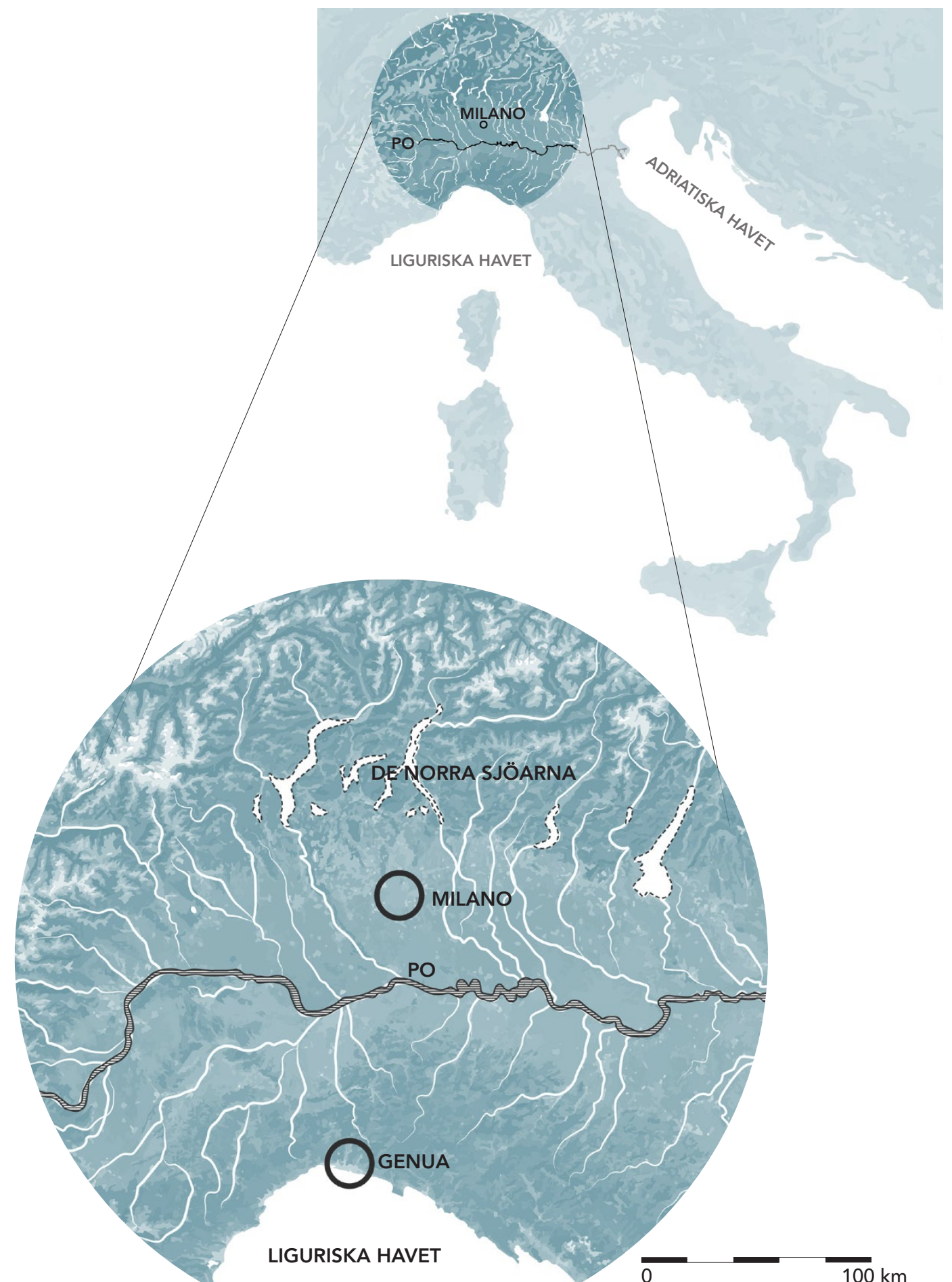

Fig 1: Visar Milanos placering i förhållande till de norra sjöarna och Kusten. Underliggande Kartdata © 2022 Google

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Arbetet är ett examensarbete där en tävling används som utgångspunkt för valet av studieobjekt. Platsen som kommer att studeras är ett stycke av Navigliokanalen och parken intill vid området Cassina de Pomm i Milano. Syftet är att genom gestaltning undersöka vad platsidentitet kan innebära i praktiken, och hur platsidentitet kan ta sig uttryck i ett gestaltningsförslag. Studien har målsättningen att söka svar på följande frågor:

- Vilka aspekter och egenskaper kan anses vara identitets skapande för platsen kring Cassina de Pomm, och hur tar de sig uttryck?
- Hur kan platsidentiteten styra gestaltningen vid en förändring av den befintliga platsen vid Cassina de Pomm?

DISPOSITION

Arbetet delas in i tre huvudkapitel. Inledningen, resultat- och diskussionsdelen. Inledningen som följer inkluderar metod med delmetoder, material, avgränsningar för arbetet och det teoretiska ramverket. Resultatet utgörs av en studie av referensprojekt i egenskap av tidigare praktik,

en historisk översikt följt av en redovisning av platsbesöket, gestaltningen och det teoretiska resonemang som gestaltningen baseras på för att besvara arbetets frågeställningar. Det avslutande diskussionskapitlet är indelat i två huvudrubriker, metoddiskussion och resultatdiskussion.

METOD

Den övergripande metoden som används för att besvara frågeställningarna är *Research by design* (Roggema, 2016). Metoden implementeras eftersom designfrågor och stadsplanering inkluderar så kallade "wicked problems" som karakteriseras av att de inte enbart har en lösning (Rittel och Webber, 1973). Landskapsarkitekten Rob Roggema (2016:2) om designprocessen:

"Design is a conversation usually held via a medium such as paper and pencil, with another as the conversational partner. (...) This circular process is one in which novelty can be generated. Design is both an object of study and a means of carrying out that study (...) Design research is both the study of design and the process of knowledge production that occurs through the act of design"

I arbetet genereras kunskap om begreppet platsidentitet genom gestaltning av en specifik plats och undersökandet av platsens befintliga identitet. Svaret/resultatet kommer vara en möjlig gestaltning, men som Rittel och Webber (1973) skriver så har wicked problems många potentiella svar vilket innebär att många gestaltningar skulle kunna möta platsens utmaningar och samtidigt bevara dess identitet. Genom att använda *Research by design* som metod är designprocessen det sätt som olika gestaltningsval testas och förkastas för att vaska fram en lösning som svarar mot platsens utmaningar (Roggema, 2016). Vad som kännetecknar metoden är dess iterativa karaktär och där återkopplingen är ett sätt att driva designen framåt (Roggema, 2016). Metoden delas in i tre faser av pre-design, design och post-design, men med moment som också löper över en eller flera av de olika faserna. Den första fasen kännetecknas av att söka en förståelse för problemen som man står inför och deras kontext. Gestaltningsfasen är hjärtat av metoden där design och forskning vävs samman. I den avslutande fasen ligger fokus på en sammanhängande presentation av designen.

Presentationen är grafisk med kartmaterial och renderingar, men görs också enligt samma princip som ett akademiskt arbete (Roggema, 2016). Den undersökande delen av det här arbetet under pre-designfasen och designfasen, bygger på tre delmetoder, platsbesök, modellarbete och design research (kallas tidigare praktik i arbetet). I arbetet kommer en del av det undersökande arbetet som görs vid platsbesöket att redovisas eftersom det svarar på den första av arbetets två frågeställningar. Resultatet från platsbesöket är sedan vad som används och vidareutvecklas för att genom gestaltningen svara på arbetets andra frågeställning. Arbetet i den digitala modellen ligger till grund för alla de bilder som presenteras i resultatet och den fysiska modellen visas under metoddiskussionen.

Roggema (2016) särskiljer *Research by design* som är arbetets huvudmetod och *Design research*, där det senare är studerandet av redan genomförd design. I arbetet används *Design research* för att dra lärdom av tidigare genomförda projektet och delmetoden översätts till tidigare praktik.

FYSISK OCH DIGITAL MODELL

Fysiska och digitala modeller används i det här arbetet för att undersöka exempelvis rumslighet, formspråk och vattnets reflektioner. På så sätt undersöks arbetets frågeställning med hjälp av modellerna. Modeller har använts som metod för att representera och visualisera arkitektoniska visioner sedan lång tid tillbaka men deras förekomst och användning ökade under 1900 och 2000-talet (Moon, 2005:6). Modellen är på samma sätt som andra former av skisser, ritningar och renderingar en del av processen som leder fram till det slutgiltiga förslaget. Modellen har två huvudsakliga syften, att studera och att kommunicera (Moon, 2005:6,13). I arbetet används den fysiska modellen i första hand som en metod för att studera och undersöka platsen och gestaltningen. Den digitala används både för att studera platsen och sätta gestaltningen på prov genom att gå runt i modellen, men framför allt för att kommunicera gestaltningsförslaget. Den fysiska modellen gör det möjligt att snabbare än i digitala program kunna göra studier och experimentera med former i en tredimensionell skiss. Den digitala modellen har andra fördelar såsom att den blir skallös och att

den är en utgångspunkt för visuellt material som presenteras under resultat. Den digitala modellen görs i programmen *Rhino* och *Twinmotion*. Arbetet med de olika modellerna pågår parallellt för att kunna undersöka platsen och testa gestaltningsidéer i den form som lämpar sig bäst. Modellerna som används som undersökande delmetod kommer inte att redovisas i sin helhet utan ligger till grund för resultatet och bildmaterialet som tas fram.

TÄVLINGEN

Tävlingen och dess inlämningskrav påverkar metodvalen, gestaltningen och förståelsen av platsen, även om inlämningen av tävlingsbidraget inte är det främsta syftet med arbetet.

Milan Navigli Canal Challenge är en öppen tävling där man inte behöver någon formell utbildning eller tidigare relation till Milano för att få delta (Architecturecompetitions, 2021). Tävlingen medför ett speciellt klimat för arkitekten att verka i. I dagens samhälle är det långt fler än beställaren eller arrangören som har åsikter om bidragen och därmed får den som gestaltar en mycket bred målgrupp att

ta hänsyn till (Shamiyeh, 2005:117–132). Så är fallet med *Milan Navigli Canal Challenge* där det i tävlingsprogrammet tydligt framgår att tävlingens bidrag är ett sätt att bilda opinion för återöppnandet av kanalen. Samtidigt är det genom denna publika hantering av förslagen och opinionsbildningen som den målgrupp som använder platsen dagligen får en chans att uttrycka sina åsikter.

PLATSBESÖK

Platsbesöket genomfördes under tre dagar, sjätte till åttonde april 2022. Platsen besöktes totalt fyra gånger vid olika tider på dygnet i två timmar åt gången, 9.00-11.00, 11.00-13.00, 13.00-15.00 och 16.00-18.00. Utöver besöken på platsen som ska gestaltas undersöktes också omgivningarna kring den vid samma tillfällen. Att platsbesöket skedde en bit in i arbetsprocessen innebar att gestaltningen och platsanalysen hade påbörjats. Jag hade vid den tiden redan börjat skapa mig en bild av platsen. Vid platsbesöket var mitt fokus att uppleva, dokumentera och identifiera platsens identitet idag utifrån Edward Relphs (1976) och Jennifer E. Cross (2015) teorier. Vid besöket fångades kvaliteter som inte kan förmedlas

via tidigare studerat bild- och kartmaterial.

Platsbesöket innebar en möjlighet att bygga upp en egen bildbank av de vinklar som inte täcks av de olika karttjänster som finns att tillgå. Platsbesöket dokumenterades genom fotografi, video och genom anteckningar. Analysen av komponenterna som bygger platsens identitet idag, redovisas under resultat för att besvara den första frågeställningen och utgöra grunden för den fortsatta gestaltningsprocessen.

MATERIAL

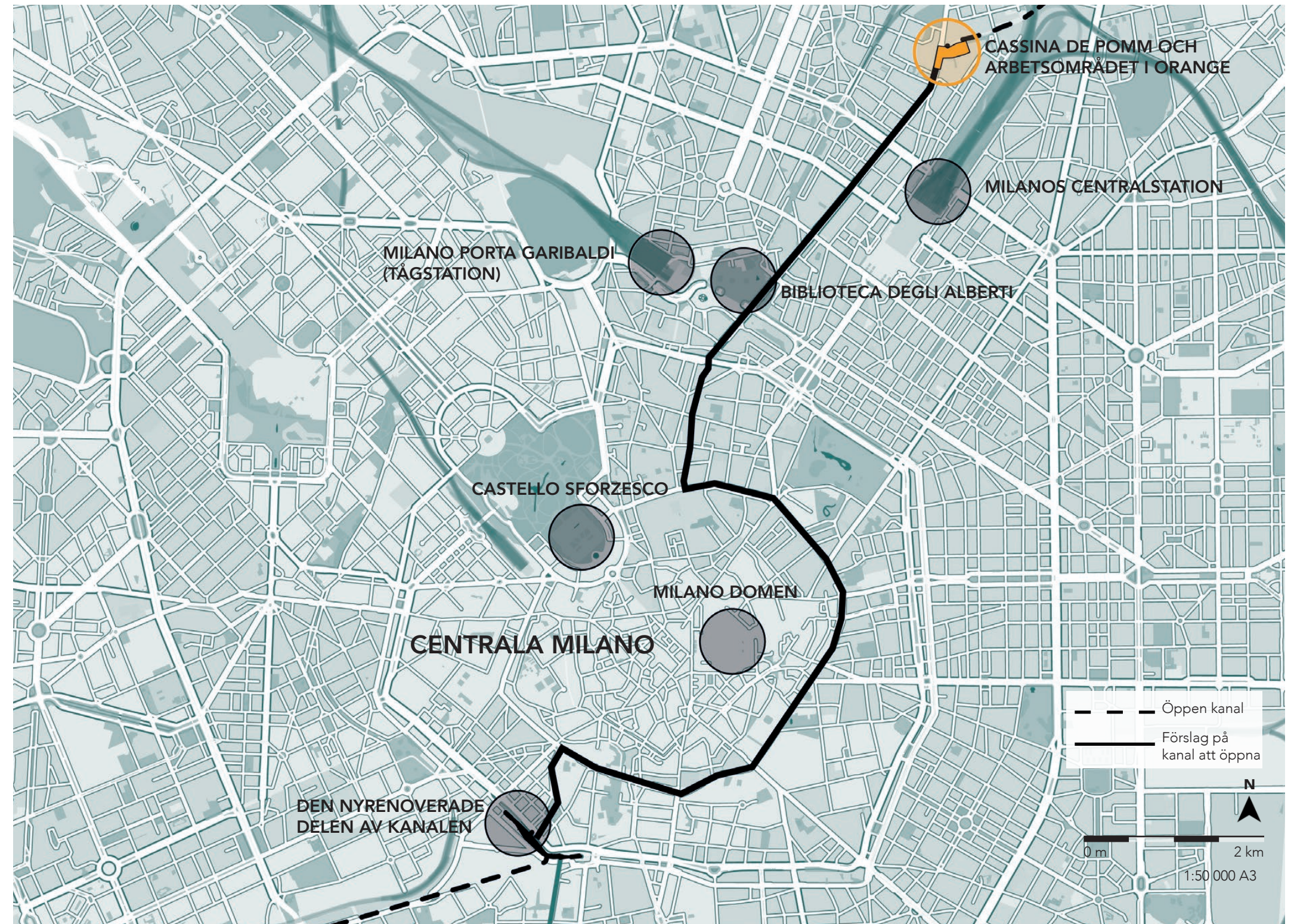
Arbetet bygger bland annat på material från tävlingens program som innehåller en beskrivning av tävlingen, en presentation av kanalens historia och en presentation av åtta platser där varje bidrag ska välja att detaljstudera ett av dessa. Till var och en av de åtta platserna finns en lista på utmaningar, intressepunkter och problem som tävlingsbidragen ombeds lösa (Architecturecompetitions, 2021). Utöver det finns även tillgängliga DWG- och Sketchupfiler för de åtta mindre områdena. I Sketchupfilerna finns vissa byggnader med i form av volymer, men en del saknas och vissa har uppenbart felaktiga höjder som inte matchar antalet våningar byggnaderna har.

Den plats som väljs som studieobjekt av de åtta presenterade, bedöms vara möjlig att gestalta inom ramen för ett examensarbete. De platser vars huvudproblematik krävde omfattande tekniska ingenjörsmässiga kunskaper valdes bort. Studieobjektet, Cassina de Pomm, beskrivs i tävlingens program sakna eller behöva en förstärkt platsidentitet, vilket var ett ämne som lämpade sig att fördjupa sig i under examensarbetet (Architecturecompetitions, 2021). Ytterligare ett kriterium för valet av plats var att det var önskvärt att den ursprungliga kanalen syntes för att kunna förhålla sig till dess historiska utformning. Tre platser uppfyllde kraven. Den som bedömdes vara mest lämplig att arbeta vidare med inkluderade blandade funktioner såsom en park, ett vattenrum och ett mindre torg. Mindre hänsyn behövdes här tas till trafiklogistik jämfört med vissa av de andra områdena. Det valda området, Cassina de Pomm, ligger längst norrut i staden och mest uppströms av de åtta valbara platserna.

Tävlingsprogrammets historiska avsnitt kompletteras med bakgrundsinformation om kanalsystemet, där Navigliokanalen ingår, från

Mutation and morphosis landscape as aggregate av Voght och Kissling (2020). Ytterligare material som används är de debattinlägg som skrivits kring det möjliga öppnandet av kanalen, eftersom det ger en bild av den debatt som omger projektet. Resultatet baseras på teoribildningen kring begreppet platsidentitet som presenteras under rubriken "teori". Utöver detta genereras material vid platsbesöket och studierna av referensprojekten. För att sedan diskutera vad det kan innebära för gestaltningen att den tas fram inom ramen för en tävling används Agius och Keeps (2018) *The politics of identity*. Deras resonemang kretsar kring hur platsidentiteten kan användas i ett politiskt syfte.

Fig 2. Den valda platsens placering i centrala Milano. Underliggande material © OpenStreetMaps bidragsgivare

AVGRÄNSNINGAR

Villkoren för tävlingen och det tillhandahållna materialet avgör val av område och storlek på området som gestaltas. Ett villkor i tävlingen är att bidragen ska välja ett av åtta specificerade mindre områden att studera i detalj och utöver det ta fram ett förhållningssätt till kanalen i sin helhet. Resultatet för det här arbetet kommer främst att fokusera på det mindre området men inkluderar även ett par riktlinjer för hela kanalen. Detta är för att kunna fokusera på analysen av den mindre platsens identitet utifrån ett teoretiskt ramverk.

TEORI

Som teoretisk utgångspunkt för att förstå begreppet platsidentitet kommer bland annat Edward Relphs (1976) *Place and Placelessness* att användas. Relph beskriver på ett koncist och användbart sätt begreppet platsidentitet och hans verk refereras ofta till i diskussionen kring ämnet (se ex Carmona et al., 2015; Lengen och Kistemann, 2012; Manzo och Devine-Wright, 2013). Relph delar in platsidentiteten i de tre olika faktorerna fysisk miljö, betydelse och aktivitet, men säger också att det går att göra

ytterligare underkategorier (Relph, 1976:46–47).

De tre huvudsakliga faktorerna visualiseras i fig. 3 (Carmona et al., 2010). För att få stöd i hur man ytterligare kan förstå Relphs kategorier, och i synnerhet begreppet betydelse, används sociologiprofessorn Jennifer E. Cross forskning på hur en platsidentitet skapas. Cross (2015) synliggör hur plastisk en platsidentitet är.

Bildandet av en platsidentitet är att se som en dynamisk och ständigt pågående process (Cross, 2015; Watson and Bentley, 2007:6). Cross (2015), beskriver platsidentiteten som en process bestående av sex olika dimensioner; narrativen, historien, sensoriska faktorer, själslig koppling, ideologiska faktorer, material och kommodifiering. Med hjälp av dessa sex dimensioner, tillsammans med Relphs (1976) övergripande indelning, görs en ansats att förstå Cassina de Pomms identitet idag och låta den vägleda gestaltungsförslaget som tas fram.

Platsidentitet är en sammansättning av de två begreppen plats och identitet som i sig själva är långt ifrån okomplicerade och lättförklarade. Det skapar ett begrepp som är mycket svårdefinierat trots att det sägs vara ett fundamentalt och normativt mål i samband med stadsplanering

(Watson and Bentley, 2007:2–3). Författaren och arkitekten Kevin Lynch (1960:6–8) menar att identitet är ett samspel mellan objekt och betraktare. Lång kännedom och relation till ett objekt ger det en upplevd identitet, en platsidentitet. Samtidigt poängterar han att element med starka och säregna uttryck kan ge dem en stark upplevd identitet redan vid det första mötet. Lynch beskriver att en avgörande faktor för identiteten hos ett objekt eller plats är att betraktaren upplever att den väcker känslor eller fyller en praktisk funktion (Lynch, 1960:6–8).

IDENTITET OCH IDENTIFIERBARHET

Det går att göra skillnad på begreppen identitet och identifierbarhet. En plats koordinater på en karta den bara en identifierbarhet men inte en komplett identitet. Identiteten är något som kommer av att koordinaterna får ett namn och en berättelse. Först när koordinaterna har en identitet kan de benämnas som en plats i ordets rätta bemärkelse (Hauge and Jenkins, 2005:29). Detta styrks även av Carmona et al. (2010:120) som menar att det är den betydelse som människor tillskriver en yta som avgör när det går att kalla för en plats. Det binder samman identitet med begreppet plats och visar på att ordet

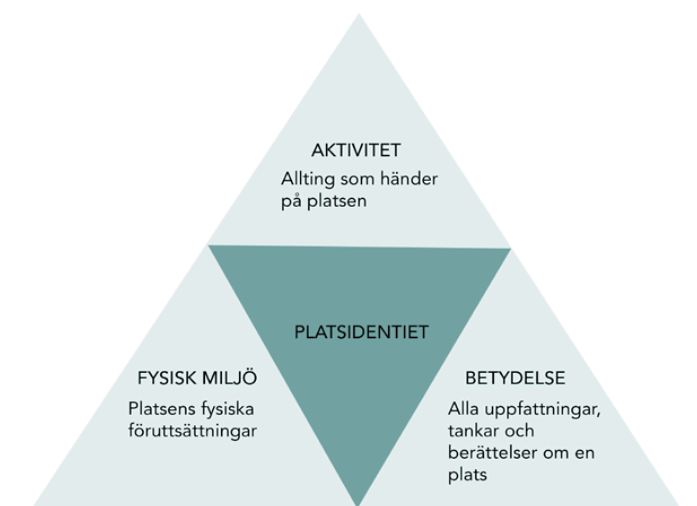

Fig 3. Figur av Relphs tre dimensioner baserad på bild från Carmona et al. (2010:122).

”plats” i sig ett komplicerat begrepp. Samtidigt är identifierbarhet en grundförutsättning för att kunna skapa en identitet. Kevin Lynch (1960:8) beskriver behovet av en identifierbarhet för att skapa en bild av ett objekt, att det objektet sedan upplevs som en unik enhet är en grundpelare för dess identitet. Det är viktigt att ett rum kan definieras och genom det skapas en in- och utsida (Relph, 1976:49). Det är avgränsningen som gör att man kan avgöra vilka betydelser, fysiska förutsättningar och aktiviteter som tillhör platsen och konstituerar en identitet. Relph (1976:49) citerar i sitt arbete tidigare forskning som säger att befinna sig på insidan är att veta var man är. Relph lägger sedan till att insidan på så sätt är förknippat med en trygghet och en vetskap om platsen till skillnad från det som upplevs vara utanför.

TIDIGARE FORSKNING

Att se platsidentitet som ett eget forskningsfält är relativt nytt. Med ett förändrat och mer globaliserat samhälle har forskningen blivit mer mångfacetterad och interdisciplinär (Manzo and Devine-Wright, 2013:2). Samtidigt är äldre källor som Relph (1976) och Lynch (1960) fortfarande

citerade och används som kurslitteratur. Det finns hela verk som syftar till att genom olika platsstudier granska begreppet platsidentitet, exempelvis i *Identity by design* av Watson och Bentley (2007). Ämnet är också föremål för flera examensarbeten. Att göra ämnet mer interdisciplinärt och samla de nya framstegen från olika fält har gjorts av exempelvis Manzo and Devine-Wright (2013) i *Place Attachment: Advances in Theory, Methods, and Applications*. De menar att det finns ett behov av att bredda förståelsen för vad en platsidentitet innebär eftersom den påverkar allt ifrån omhändertagandet av naturresurser, respons vid naturkatastrofer till planeringen av framtida miljöer. De hoppas också på att framtiden bär med sig ett utökat forskningsfält där akademiker från olika fält tillsammans kan bidra till att utveckla diskursen (Manzo and Devine-Wright, 2013:2). Fenomenologen David Seamon (2013:39) beskriver platsidentitet:

“Place identity phenomenologically relates to the process whereby people living in or otherwise associated with a place take up that place as a significant part of their world. One unself-consciously

and self-consciously accepts and recognizes the place as integral to his or her personal and communal identity and self-worth”

Enligt Seamon är platsidentiteten tätt sammanvävd med vår personliga identitet. Om man accepterar det synsättet förefaller det troligt att fenomenet platsidentitet blir mer komplext i ett samhälle där vi ägnar mycket tid åt att bygga vår personliga identitet genom bland annat sociala medier och reflekterar mycket över vilka vi är och hur vi uppfattas. Vi upplever idag ofta platser medan vi samtidigt lyssnar på en pod eller på vår valda musik. Relph (2021) har nyligen skrivit om hur den digitala tidsåldern innebär att vi ständigt översköls av information så till den grad att det riskerar att skapa desorientering. Detta berör arbetet genom att det introducerar ytterligare en dimension av platsidentiteten som behandlas vidare under diskussionen.

Seamon konstaterar (2013:39) att den personliga identiteten påverkar hur en plats identitet uppfattas, det gör även tidigare upplevelser av och relationer till andra miljöer. Dessa relationer och upplevelser kan sammanfattas som en

persons ”miljöhistoria” (Lengen and Kistemann, 2012). Denna ”miljöhistoria” är något som både användare av en plats såväl som arkitekten förhåller sig till.

För att knyta den teoretiska forskningen till hanteringen av platsidentitet i praktiken inleds resultatdelen med studierna av två tidigare genomförda projekt som på olika sätt har hanterat eller skapat platsidentitet. I det första används begreppet identitet aktivt i beskrivningen av projektet medan det andra projektet väljs eftersom den nyligen anlagda parken ligger längs den del av Navigliokanalen som planeras att öppnas.

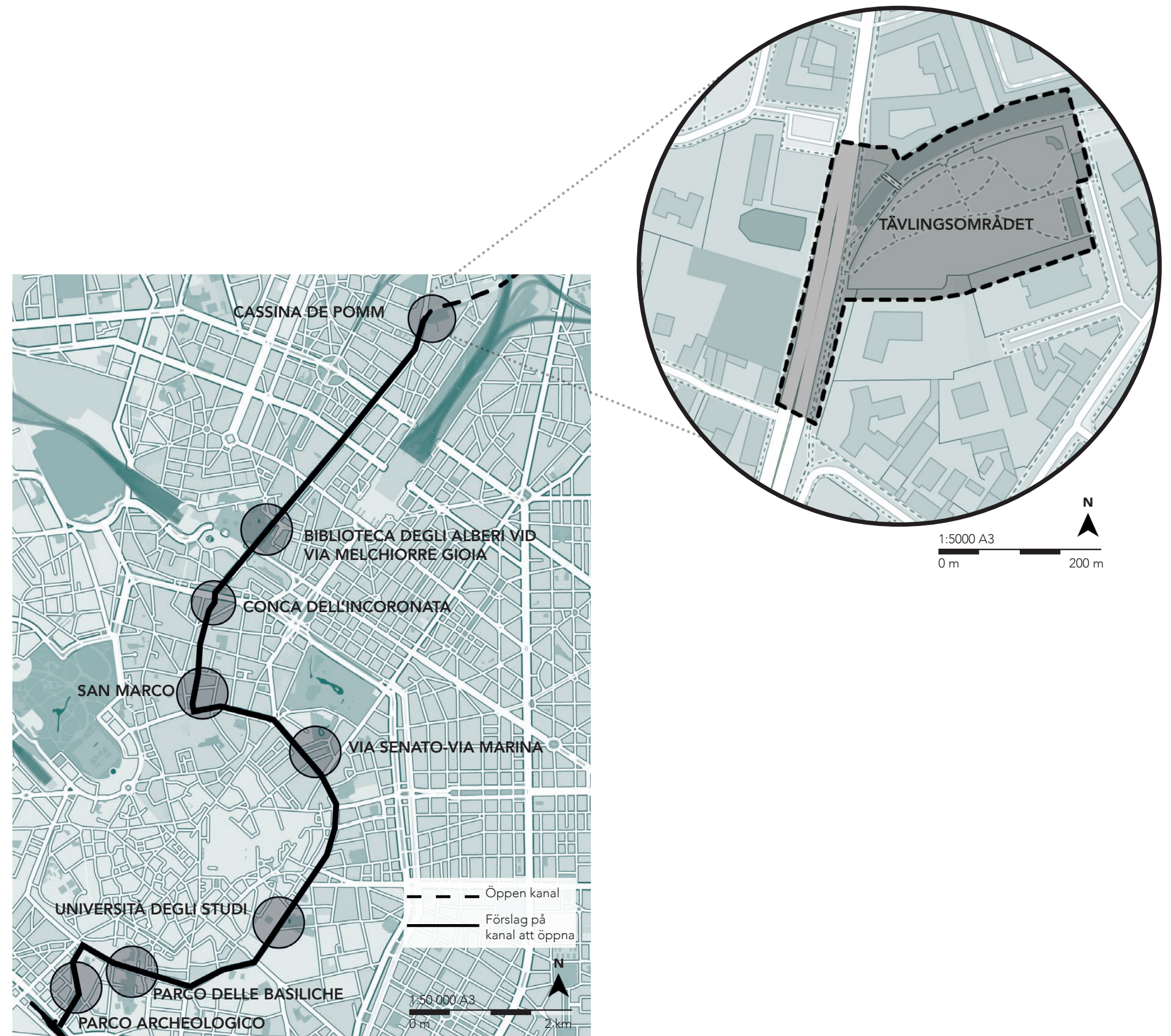

RESULTAT

RESULTAT

Resultatet kommer att presenteras i tre delar. Först presenteras de tidigare projekt som studerats och platsidentitet som begrepp i tävlingsprogrammet. Det följs av en redogörelse för platsbesöket med fokus på de tre kategorierna som Relph (1976) presenterat: betydelsen, aktiviteter och fysisk miljö. Platsbesöket syftar till att få en uppfattning om den befintliga platsidentiteten genom analys och observation av platsen. Den befintliga identiteten kommer sedan att guida gestaltningsvalen. Gestaltningen redovisas i del tre av resultatet. Där presenteras först förhållningssättet till gestaltningen, följt av den mer detaljerade planen för området kring Cassina de Pomm och till sist två riktlinjer för kanalen som öppnas i sin helhet.

Fig 4. Visar var Cassina de Pomm ligger i Milano i förhållande till kanalen och tävlingens åtta fokusplatser. Den visar också storleken på tävlingsområdet vid Cassina de Pomm. Underliggande material © OpenStreetMaps bidragsgivare

DEL 1: TIDIGARE PRAKTIK OCH ARKITEKTUR-TÄVLINGEN

De två projekt som kommer att presenteras har studerats i egenskap av tidigare praktik. De är på olika sätt relevanta för förståelsen av begreppet platsidentitet och ger lärdomar som kan tas till gestaltningen av Cassina de Pomm. Det ena projektet är relevant för att förstå hur platser med individuella identiteter, som de åtta platserna längs kanalen, kan enas kring en gemensam symbol som kan användas för att förmedla information. Det andra projektet är relevant i och med att det ligger längst kanalen som öppnas. Projektet som också beskrivs i tävlingsprogrammet för Milan Navigli Canal Challenge leder in till nästa underrubrik som behandlar hur begreppet platsidentitet hanteras och omnämns i tävlingsprogrammet.

KRONJUVELER: SVERIGES NATIONALPARKER - IDENTITETSPROGRAM FÖR NATUREN

Projektet är utfört av White arkitekter i samarbete med Happy F&B och omfattar alla Sveriges nationalparker. Identitetsprogrammet syftar till att synliggöra de svenska nationalparkerna och hur de bidrar till att värdefull natur skyddas. Identitetsprogrammet ska stärka mottagandet av besökarna till parkerna. Snöstjärnan, som är den symbol som förslaget Kronjuveler har utgått ifrån, har blivit igenkänningsbar efter att den placerats ut i många nationalparker under 30 år. Snöstjärnan har använts i funktionen att förmedla information kring skyddad natur och denna praktiska funktion är något som Lynch (1960:6-8) menar är viktigt för att forma en identitet.

I förslaget är det ett aktivt val att bygga vidare på den redan etablerade symbolen (Drougge, Kling och Westermarck, 2016). Här stöter man i beskrivningen på identifierbarhet/igenkänning i förhållande till identitet. I texten om projektet beskrivs bristen på upplevelse av och relation till naturen bland människor idag. Nationalparkerna är en väg att öka antalet vistelser i natur och med det kommer en ökad kunskap om vad det är som

nationalparkerna skyddar (Drougge, Kling and Westermarck, 2016).

Det som kopplar samman identitetsprogrammet med det här arbetets frågeställning och den plats som undersöks, är hur det skapar en gemensam nämnare mellan platser med vitt skilda identiteter. I Kronjuvelerna har förslagsställarna hanterat platsernas olikheter genom att använda en gemensam symbol för att representera alla dessa platser snarare än att gå djupare in på gestaltningsriktlinjer för de individuella platserna. Det finns stora olikheter i att syftet med att bevara nationalparkerna är att värna om deras orörda natur, medan städer är levande och ständigt omformas för att tillgodose samhällets behov. Samtidigt är Milano en stad med många historiska miljöer som kräver en varsam förändring för att bevara de kulturhistoriska arvet.

I identitetsprogrammet för nationalparkerna identifieras en redan tidigare påbörjad identitetsbildning kring och relation till symbolen snöstjärnan, som sedan tas till vara på och vidareutvecklas i förslaget. Det gör det lättare att snabbt etablera den nya symbolen som programmet introducerar och direkt få folk att

förstå att den plats man vistas på har en speciell identitet som skyddad natur. Att symboler på så sätt kan användas för att förmedla information är något som kan implementeras i samband med att kanalen ska börja byggas om och mycket kommer att hända längs kanalen under arbetets gång. Symboler eller informationssystemet kring kanalen bör på samma sätt som snöstjärnan ha ett formspråk som omedelbart uppfattas som knutet till kanalen. Den stora risken med att använda en tydlig symbol är att den upplevs som malplacerad i stadsrummet och att den saknar syfte. Det kan undvikas genom att den, i likhet med snöstjärna, kan anpassas för att kunna vara diskret, inte har för stor inverkan på den övergripande stadsbilden och används för att förmedla någon typ av information.

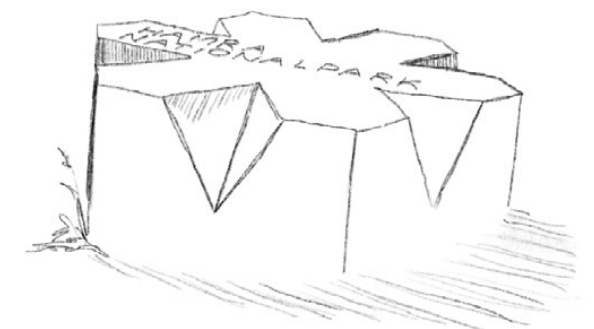

Fig 5. Skiss av kronjuvelens symbol som förekommer i olika skalor och former i identitetsprogrammet för Sveriges nationalparker.

BIBLIOTECA DEGLI ALBERI - MILANO

Biblioteca degli alberi ligger längs den sträcka av Navigliokanalen som ska återöppnas och nedströms från Cassina de Pomm. Namnet *Biblioteca degli alberi* betyder trädbiblioteket och syftar på antalet trädarter som finns i parken (Insideoutside, 2016). När platsen beskrivs i tävlingsprogrammet lyfts att den saknar en historisk dimension då parken anlades nyligen (Architecturecompetitions, 2021). Något som inte tycks påverka mängden människor som vistas i och uppskattar parken. I tävlingsprogrammet beskrivs dock inte någon avsaknad av identitet som i fallet med platsen vid Cassina de Pomm (Architecturecompetitions, 2021).

Biblioteca degli alberi byggdes mellan 2008 och 2018 (Insideoutside, 2016). Parken är 9.5 ha stor och planen är uppbyggt av ett nätverk som skapats utifrån olika intressepunkter och rörelsemönstret mellan dem. Ett av parkens tydligaste karaktärsdrag som upplevs från markplan (tillskillnad från den geometriska planen) utgörs av det fokus som läggs på växterna. Målet med parken var att introducera en typ av park som inte tidigare funnits i Milano, där arterna belyses (Insideoutside, 2016). På det

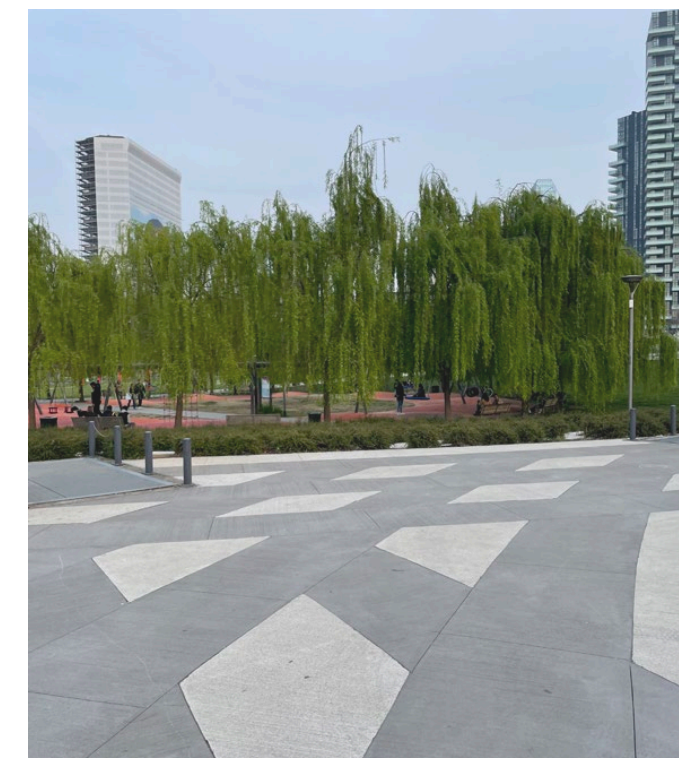
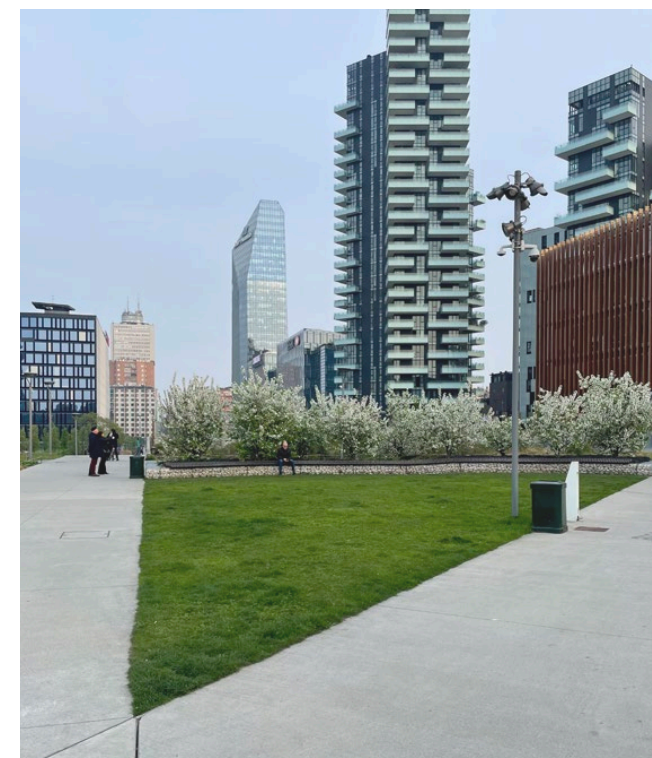
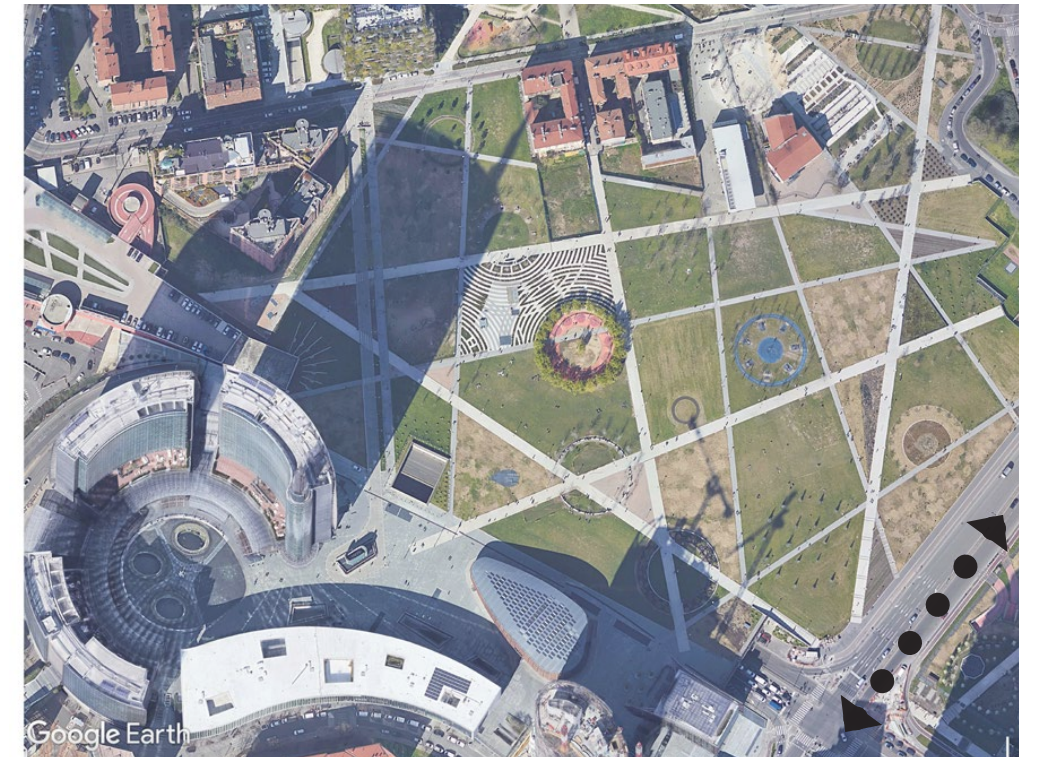
sättet är det möjligt att säga att platsens identitet bygger mycket på sin särart i förhållande till andra parker i staden. Det framgår med stor tydlighet att träden är i fokus genom att deras namn står stort på marken, nästan så stort att man kan missa det genom att stå på det (se fig. 6). Det går att återfinna ett stort antal olika arter i parken. Platsen är intressant att relatera till det här arbetet eftersom *Biblioteca degli alberi* är en av de platser som ligger längs kanalen och därmed påverkas av kanalens potentiella återöppnande och identitet.

Parken har många värden såsom blomsterängar med låg skötsel intill de mycket högintensivt skötta ytorna, dessa ängar ger pollinerare en fristad i den urbana miljön. De välklippta gräsmattorna å andra sidan blir en plats för aktivitet eller vila och används väldigt flitigt. Genom skyltning kan besökare läsa om parkens olika arter och de värden som man genererar genom gestaltningsvalen. Parken kan inte stängas och är därför tillgänglig för allmänheten dygnet runt. Vilket visar att det fungerar med öppna parker i Italien, där det finns en tradition av att låsa parker om natten.

Fig 8-9: De två nedre bilderna visar hur mötena mellan materialen tar sig ut i markplan och några av de många olika trädarterna i parken.

Fig 6-7: Överst till höger syns parken och ger en bild av hur den kan upplevas från de höga husen intill. I bilden finns en pil som Navigliokanalens placering. Kartdata © 2022 Google
Överst i vänstra bilden syns inläggen i metall på marken som visar de närliggande trädens namn.

BEGREPPET IDENTITET I TÄVLINGSPROGRAMMET

I tävlingsprogrammet efterfrågar tävlingsarrangörerna att deltagare som väljer att arbeta med området kring Cassina de Pomm ska: *“Conceptualise an identity to the location”* (Architecturecompetitions, 2021:7). Det går alltså att läsa mellan raderna att tävlingsarrangörerna anser att platsen saknar en identitet i dagsläget. När de pratar om vad de efterfrågar kring kanalen i helhet skriver de i programmet följande (Architecturecompetitions, 2021:3):

“The Navigli canals now run underneath the streets but have the potential to be rediscovered and bring back Milan’s ‘water city charm”

Här tillskriver de tydligt kanalsystemet en form av identitet och det blir tydligt när man läser debattinlägg att den i hög grad är subjektiv och inte delas av alla. I ett av de publika inläggen i debatten kring återöppnandet lyfts problemen med att det finns risk att ett stort modernt projekt snarast skulle innebära en förlust av den historiska identitet kanalen haft (Comitato dei Navigli, 2018). Samtidigt ser inte tävlingsarrangörerna

bristen på synliga historiska lager som något som innebär en avsaknad av identitet. Det blir tydligt om man jämför vilka problem som de tävlande i *Milan Navigli Canal Challenge* ska lösa beroende på om de väljer att detaljstudera *Biblioteca degli alberi* eller Cassina de Pomm. I beskrivningen för området kring *Biblioteca degli alberi* står ingenting om brist på identitet eller att identiteten behöver klargöras. Däremot nämner de trots det att de ser en brist på historia. Enligt tävlingsprogrammet är historien alltså inte avgörande för att skapa en identitet samtidigt indikerar det faktum att de beskriver en brist på historiska lager att de ändå tycker att avsaknaden är ett problem. Enligt Cross (2015) är historien en viktig dimension och hon beskriver det som de ackumulerade händelserna på en plats som både kan vara personliga eller relevanta för en större grupp. Utifrån den definitionen av historia ter det sig svårt att se en plats som historielös när historier ständigt skapas, men också att den nya moderna parken har ersatt en plats där en historia garanterat utspelat sig. Oavsett de historiska lagren så är *Biblioteca degli alberi* otvivelaktigt en uppskattad plats idag.

Fig 10. I bilden syns parkens öppettider som medför att aktiviteten i parken alltid börjar och slutar vid en bestämd tid.

DEL 2: PLATSBESÖK

Platsbesöket genomfördes under tre dagar, sjätte till åttonde april 2022. Platsen besöktes totalt fyra gånger vid olika tider på dygnet i två timmar åt gången, 9.00-11.00, 11.00-13.00, 13.00-15.00 och 16.00-18.00. Vid samma tillfällen studerades vägen till platsen med fokus på vägen från centralstationen och Milanos centrum. Trots försöken att se ett representativt urval av parken och kanalrummets olika användningsområden så var det på grund av restid inte möjligt att se parken under en helg utan endast veckodagar och heller inte sent på kvällen/natten. Dock förefaller det troligt att beteendemönstret i vilka ytor som används är det samma under helgen men att användningen ökar på samtliga platser i parken och invid kanalen. Aktiviteten på torget antas minska när serveringen stänger. Eftersom parken låses på kvällen (se fig. 10) förutsätts aktiviteten i parken vara mycket låg och negativt betonad om den förekommer då man i så fall har tagit sig in olovligen. Aktiviteten på promenaden längst kanalen antas minska då platsen har lite belysning och blir mycket avskärmad när parken stängs vilket med hög sannolikhet skapar en upplevd otrygghet runt parken nattetid.

På platsen gjordes en analys av vilka ytor som används, av vilka målgrupper och när. Denna analys syftar till att förstå vilka aktiviteter som sker på platsen men också hur de bidrar till att bygga människors relation till platsen.

Vidare studeras alla platsens fysiska material som tillsammans med aktiviteterna och betydelsen av platsen formar en platsidentitet enligt Relph. Här bör belysas att Relphs tre kategorier är svåra att separera från varandra och mycket av det som sågs på platsen skulle kunna anses höra hemma under mer än en kategori. Exempelvis är graffiti något som påverkar de fysiska materialen, en aktivitet som utförs på platsen men vittnar också om en relation till platsen.

KANALENS HISTORISKA BETYDELSE

Något av det som bygger den platsidentitet som kanalen har idag trots att den delvis inte syns, är i enligt Relphs teorier (1976) dess betydelse. Den betydelsen kan förklaras med hjälp av Cross (2015) dimensioner av platsidentiteten, bland annat historien. Mängden med information som går att hitta rörande platsen Cassina de Pomm

och Navigliokanalen tyder på att den i stor grad bidrar i till platsens identitet idag, vilket är intressant i kontrast till Biblioteca Degli Alberi som har en stark identitet där historien inte spelar en avgörande roll.

Kanalsystemet där Navigliokanalen ingår har historiskt varit viktigt för Milanos utveckling och för utvecklingen av alla de norra regionerna av Italien på Poslätten. Kanalsystemet började byggas under romersk tid för att dränera jordbrukslandet och möjliggöra odling (Voght and Kissling, 2020:457). Mellan 1100-talet och fram till 1400-talet utvecklades kanalsystemen så att vattennivån i dem kunde regleras. Många framgångsrika ingenjörer var inblandade i kanalsystemets olika lösningar, där den mest kända troligen är Leonardo Da Vinci (Cassone och Zago, 2017). Att vattennivån kunde regleras ökade möjligheten att använda kanalerna som transportled, ett både billigt och snabbt system att frakta varor och råvaror. Varorna kunde transporteras på vatten ända från norra Europa ner till Adriatiska havet genom nätverket av sjöar, floder och byggda kanaler (Voght and Kissling, 2020:457). De mindre navigerbara kanalerna

som ingick i nätverket var de som kallades "naviglio" som betyder båt och kommer från det latinska "navigum" (Cassone och Zago, 2017). Kanalernas betydelse för transporten minskade med tiden, tills de under 1800–1900-talet blev helt utkonkurrerade av järnvägen och biltrafiken (Voght and Kissling, 2020:457-458). Kanalerna blev snarast en hälsofara i staden och på grund av dessa faktorer byggdes många av kanalerna över. Nu har intresset för kanalerna och dess historia vaknat och man ser deras potential som turistattraktion. Delar av kanalen restaurerades 2015 (Voght and Kissling, 2020:458). De delarna ligger söder om stadskärnan och är slutpunkten för kanalens öppnande. Sett till fig.12 blir det tydligt att stadens struktur inte behöver förändras till följd av kanalens återöppnande eftersom kanalen fortfarande är integrerad i stadsväven (Cassone och Zago, 2017). Det medför att identifierbarheten i staden och den historiska strukturen inte behöver bli lidande. Istället kan kanalen framhäva exempelvis de många kyrkor som ligger längs sträckan där kanalen gått (Cassone och Zago, 2017). Det finns inte bara historiska kyrkor längs stråket, utan intill Cassina de Pomm ligger den modernare Santa Maria

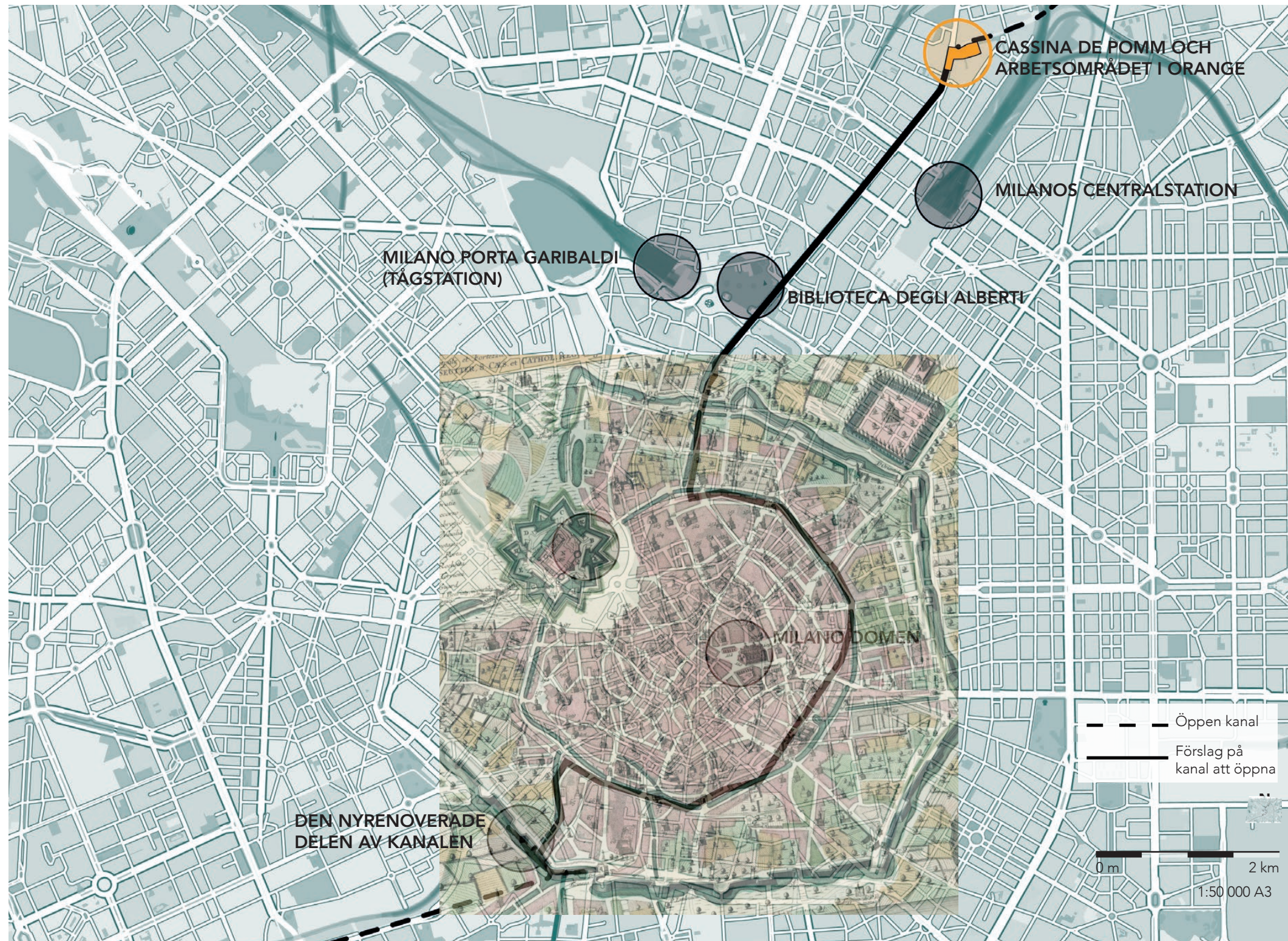
Goretti kyrkan byggd 1954 (Parrocchia Santa Maria Goretti, u.å.) (se fig. 28).

Cassina de Pomm ligger lite längre norrut än kartans omfattning i förlängningen av den norra kanalen.

Fig 11. I kartan från 1730 av Matthäus Seutter, syns den centrala delen av Navigliokanalen (prickad) som är den mest centrala delen som föreslås att återöppnas. Man ser också hur kanalen vid den tiden gick längs med en gata.

Fig 12: Överlägg av den moderna kartan och den historiska i samma skala för att visa hur kanalens dragning syns i staden idag. 1730 Låg Cassina de Pomm utanför stads kärnan och Cassina de Pomm täcks därför inte in i området i den historiska kartan. Underliggande material © OpenStreetMaps bidragsgivare

CASSINA DE POMMS HISTORISKA BETYDELSE

Platsen som arbetet studerar i detalj har omgestaltats genom historien men trots det är historiska lager fortfarande synliga vid Cassina de Pomm. Namnet på platsen kommer efter den bassäng som tidigare legat där (Architecturecompetitions, 2021). Den gamla byggnaden vid Cassina de Pomm har genom historien hunnit ha flera funktioner, däribland värdshus och rastplats för resande (Bricchetti E. och Bricchetti A., 2021:48-50). Huset är ursprungligen ett gårdshus ("farm house") (Architecturecompetitions, 2021). Det beskrivs i tävlingsprogrammet som det äldsta bevarade i sitt slag i Milano vilket ger det en tydligt individualitet som kan stärka dess identitet (Lynch, 1960:8). Något som ytterligare stärker platsens identitet är kontinuiteten i husets funktion. Dagens aktiviteter liknar de historiska genom att värdshuset idag används som bar. Människor skapar nya minnen och ny historia på platsen, upplever den med alla sina sinnen och bygger sociala relationer, vilket bidrar att de upplever att platsen har en betydelse för dem men också gör historien mer levande.

Längs kanalen står en vägg av tegel kvar från fabriken som tidigare låg på parkens plats (Bricchetti E. och Bricchetti A., 2021:48-50). Idag avskärmar tegelmuren parken från både gatan (Via Melchiorre Gioia) och kanalen (se fig. 31 och fig. 37). Inne i parken finns en vaktkur som byggdes under andra världskriget men idag är en plats för barns lek (Architecturecompetitions, 2021). Genom att de historiska elementen är en del av dagens fysiska material blir historien ständigt närvarande. Det gör det lättare att ta till sig berättelser om platsen vilket Cross (2015) menar är avgörande för platsidentiteten. En del av den historia som har utspelat sig vid Cassina De Pomm fram till början av 1900-talet är som klippt och skuren för en roman (Bricchetti E. och Bricchetti A., 2021:48-50). Vid förra sekelskiftet, när gryningen närmade sig, kunde man se skepnader röra sig kring Cassina de Pomm. Ett allvar och en spänning i luften när duellanter möttes för att i strid göra upp sina osämjor i politik, kärlek eller journalistik (Bricchetti E. och Bricchetti A., 2021:48-50). Utöver berättelserna om platsen från verkligheten finns flera romaner där kanalen är en viktig del av scenografin, såsom romanen *Demetrio Pianelli* som skrevs av Emilio De Marchi i slutet av 1800-talet (Cassone och Zago, 2017).

Fig 13-14: Två bilder på gårdsbyggnaden i liknande vinkel. Den första är från 50-talet och den andra visar platsen idag.

Fig 15: Under våren täcks byggnaden av blåregn. Framför den står flertalet bilar parkerade.

Fig 16: Gårdsbyggnaden målad av Giuseppe Porta 1837.

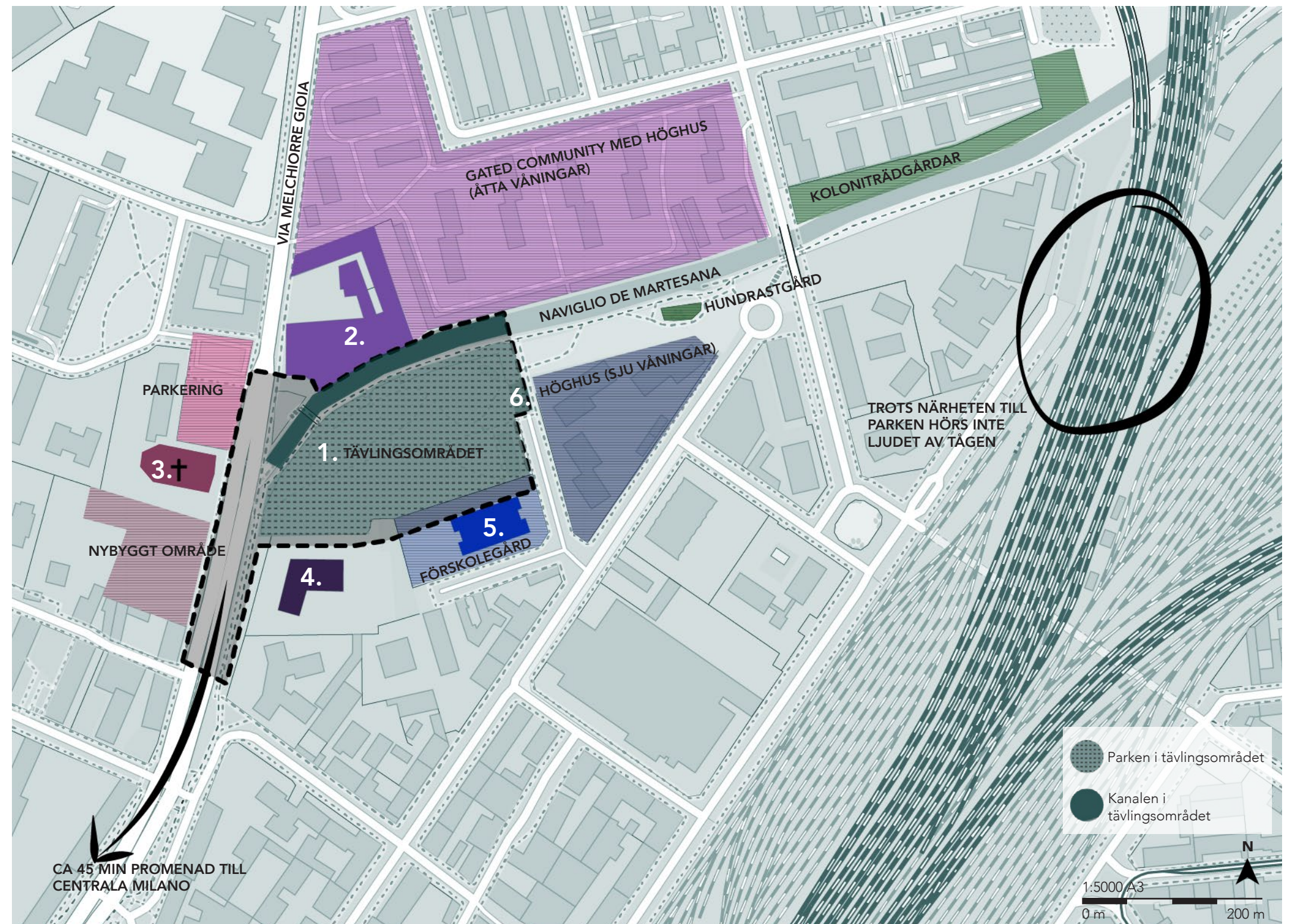

DEN FYSISKA NÄRMILJÖN

För att bättre förstå tävlingsområdet görs en undersökning av platsens fysiska närmiljö.

Kontexten underlättar ansatsen att förstå hur platsen används och aktiviteterna som sker där.

1. Tävlingsområdet som är ett av de åtta som valts ut av tävlingsarrangören och omfattar Naviglio de Martesana som är den sista öppna delen av kanalen idag och en befintlig park. Området inkluderar också en del av Via Melchiorre Gioia som är en av de vägar längs vilken kanalen gått och kommer att gå om den öppnas. I tävlingsområdet är parken respektive kanalen markerade. Se legend.
2. Jordbruksbyggnaden byggd på 1100-talet. Byggnaden är låg och gulputsad och i stort sett ser den likadan ut som för över hundra år sedan. I den del som vetter mot gatan finns en liten bar som öppnar på eftermiddagen.
3. Santa Maria Goretti Kyrkan. Kyrkan har en speciell arkitektur (se Fig. 29) men dess främsta närvaro i parken inom tävlingsområdet är genom klockan som slår varje timme.
4. Kontorsbyggnad i fem våningar. Anonym tomt som främst består av parkeringsplatser. Skuggar delen av parken norr om den.
5. Förskola i enplans byggnad. På tomten finns flertalet träd som bidrar till en inramning av parken.
6. Liten restaurang som bland annat består av en gammal spårvagn. Restaurangens baksida är mot parken och uteserveringen är under tak. Restaurangen öppnar först fram emot kvällen.

Min väg till Cassina de Pomm under platsbesöket går utmed *Via Melchiorre Gioia* förbi *Biblioteca degli alberi*. Jag går hela vägen från centrala Milano och längs vägen ökar mängden graffiti på byggnaderna. Det får mig att fundera på relationen människorna har till platsen. Det är både klassiska "taggar" såsom fig. 20 visar och mer arbetade konstverk såsom i fig. 21. Graffitin kan tolkas en brist på respekt för områdets fysiska miljö samtidigt som det finns graffiti gjord med stor omsorg på annars döda ytor. Oavsett är graffitin tecken på relationen som människor har till platsen och något som blir en del av platsens identitet idag.

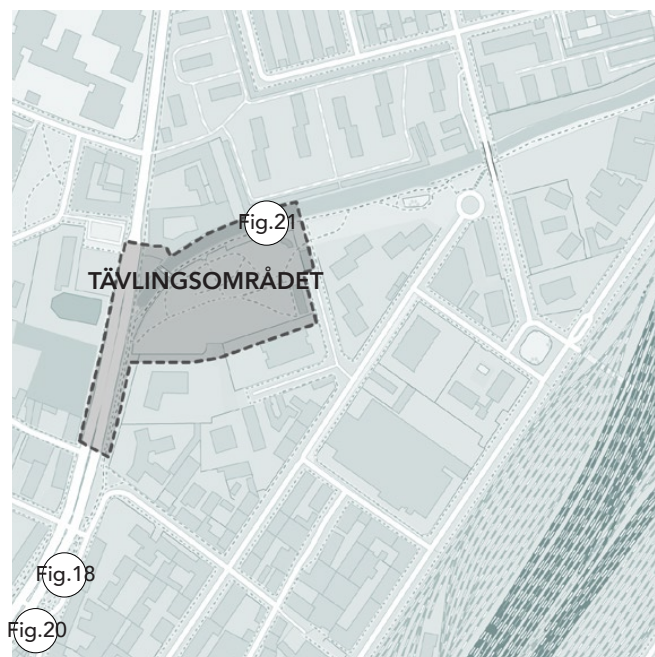
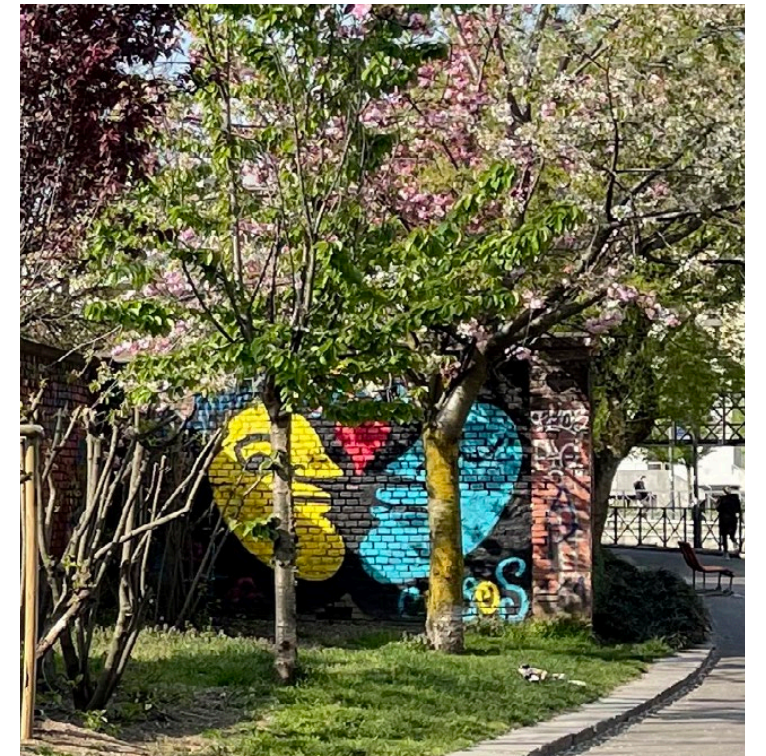

Fig 19: Karta som visar var fotona är tagna. Underliggande material ©OpenStreetMaps.

Fig 18: Via Melchiorre Gioia i riktning mot tävlingsområdet. Här syns trafiklösningen som består av separata vägar med parkering framför byggnaderna och den centrala körbanan som även den kantas av parkering. För att öppna kanalen måste de separata vägarna framför husen och parkeringsraderna försvinna.

Fig 20-21: Först syns en fasad längst Via Melchiorre Gioia och det är långt ifrån den enda fasaden med graffiti på och längst till höger syns den mer genomarbetade graffitin vid kanalen.

När jag närmar mig Cassina de Pomm ser jag det nybyggda flerbostadshuset (fig. 22). Strax norr om parken ligger ett bostadsområde som omges av grindar, någon form av "gated community". Här anas faktorer som skulle kunna innebära ideologiska motsättningar men det ligger bortom vad som är möjligt att undersöka under arbetet. Att en del av platsens fysiska material är slitna står i kontrast till den omsorg om området som blir synlig uppströms från Cassina de Pomm. Där ligger ett område med kolonilotter som är minutiöst omhändertagna. När jag passerar ser jag en man som nyttjar vattnet från kanalen för att vattna sin lott.

Fig 22: Den nybyggda byggnaden vid Via Melchiorre Gioia. Här syns hur lite grönska som finns i gaturummet idag och hur det domineras av parkering.

Fig 23: Restaurangen med den gamla spårvagnen som ligger med baksidan mot parken.

Fig 24: Symbolen för både gång- och cykeltrafik som samsas är inte en ovanlig syn i Milan.

Fig 26-27: Två bilder av koloniträdgårdarna uppströms längst Naviglio de Martesana. Det visar hur platsen tas om hand och uppskattas samt hur vattnet i kanalen används för bevattning.

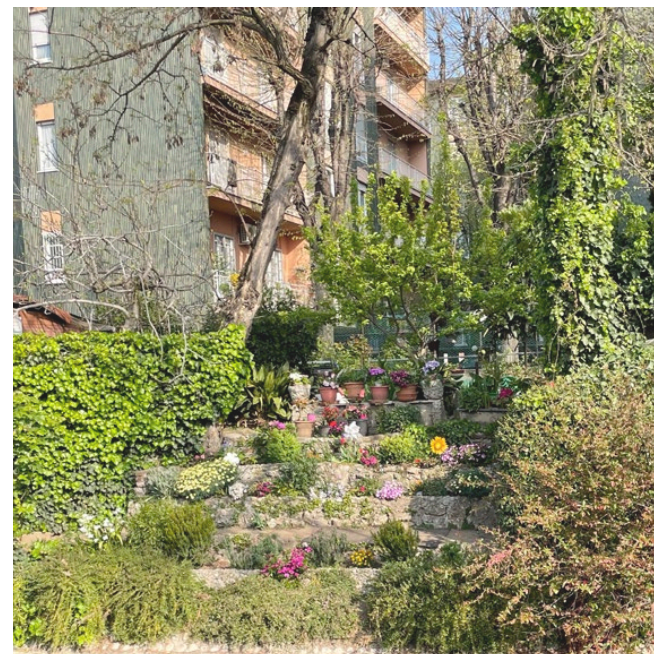

Fig 28: Kyrkans fasad sedd inifrån parken. I bild syns även klocktornet som slår varje timme.

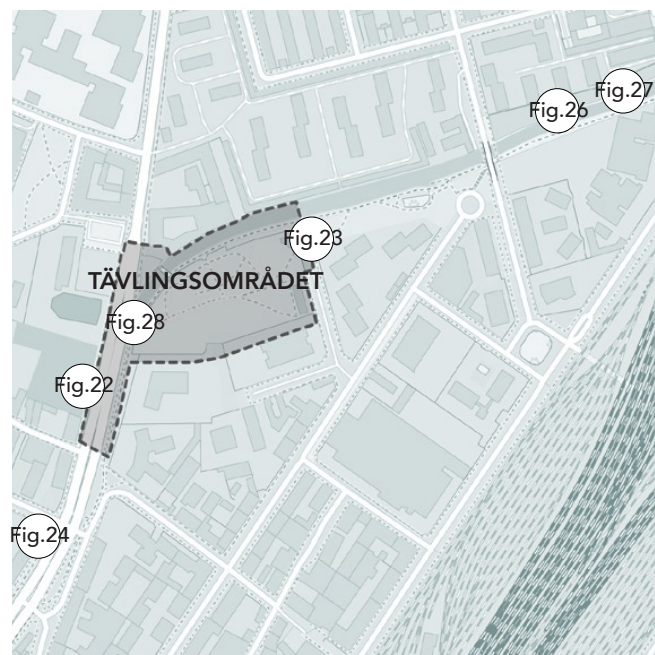
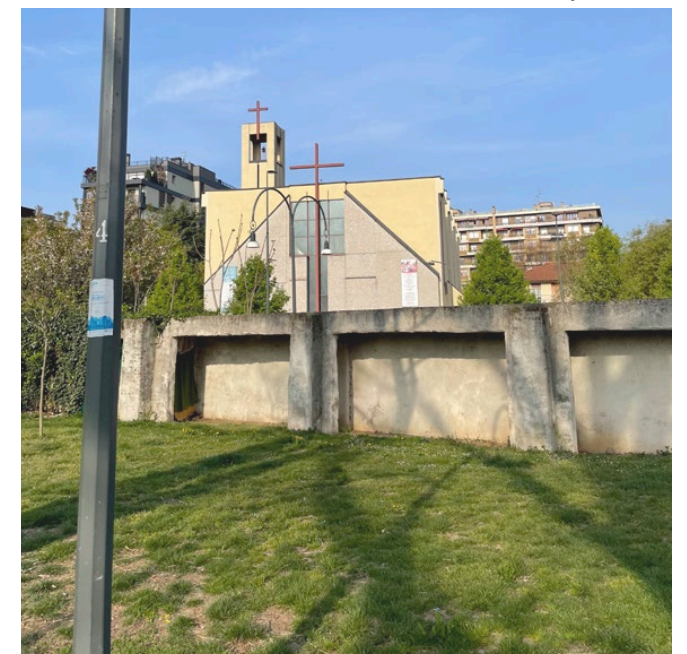
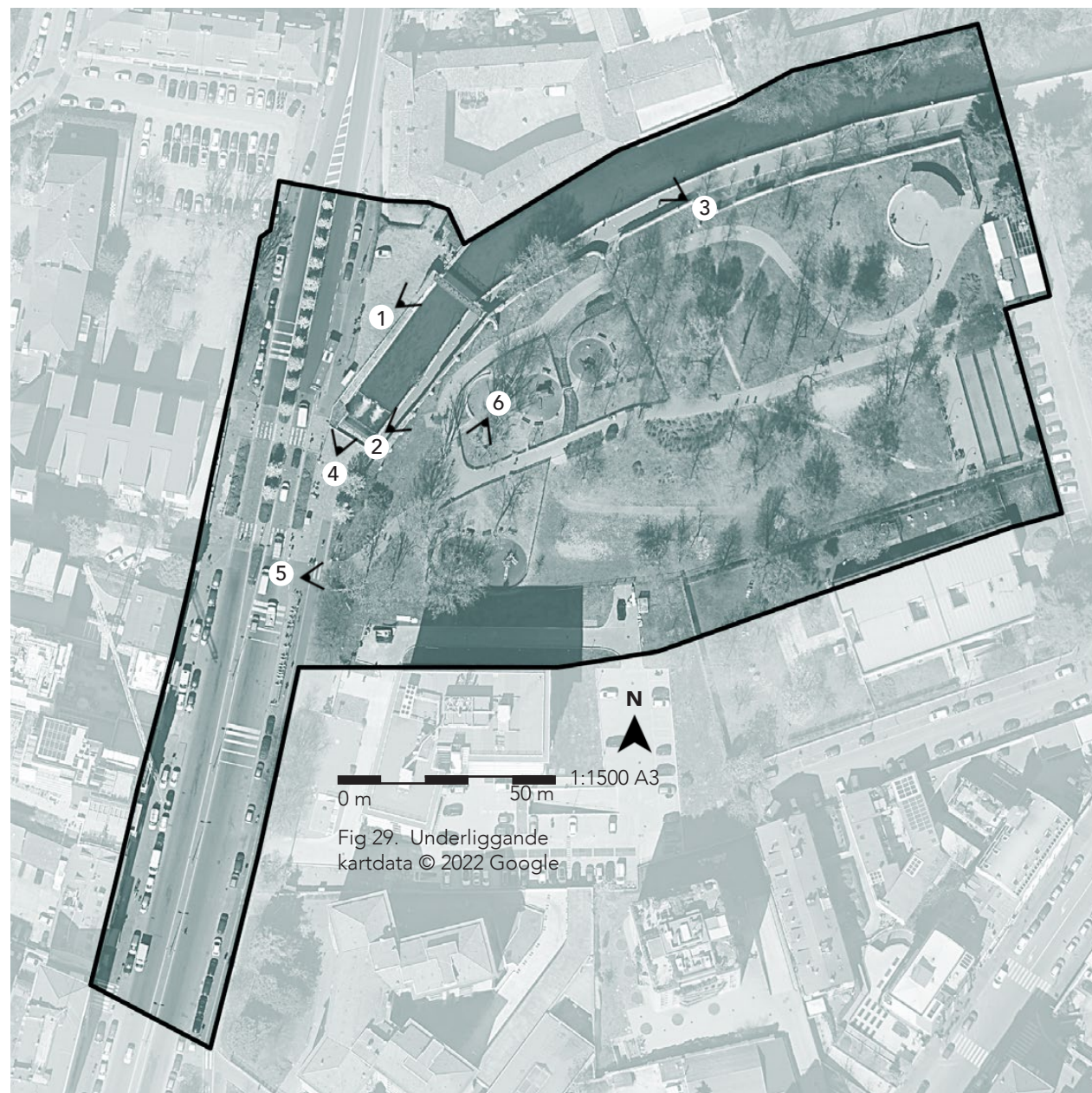

Fig 25: Karta som visar var fotona är tagna. Underliggande material ©OpenStreetMaps.

FYSISKA FÖRUTSÄTTNINGAR INOM TÄVLINGSOMRÅDET

1

Fig 30. Spåren av en olycka vid den avspärrade och trasiga bron över kanalen.

4

Fig 33. Fallet på 0,5 m innan kanalen går in i kulverten. I bakgrunden syns den gamla gårdsbyggnaden och platsen framför som idag är främst en parkeringsplats.

2

Fig 31. Utsidan av den gamla muren som vetter mot kanalen och är en rest från fabriken som legat på platsen.

5

Fig 34. Huvudentrén som ramas in av en stor järngrind.

3

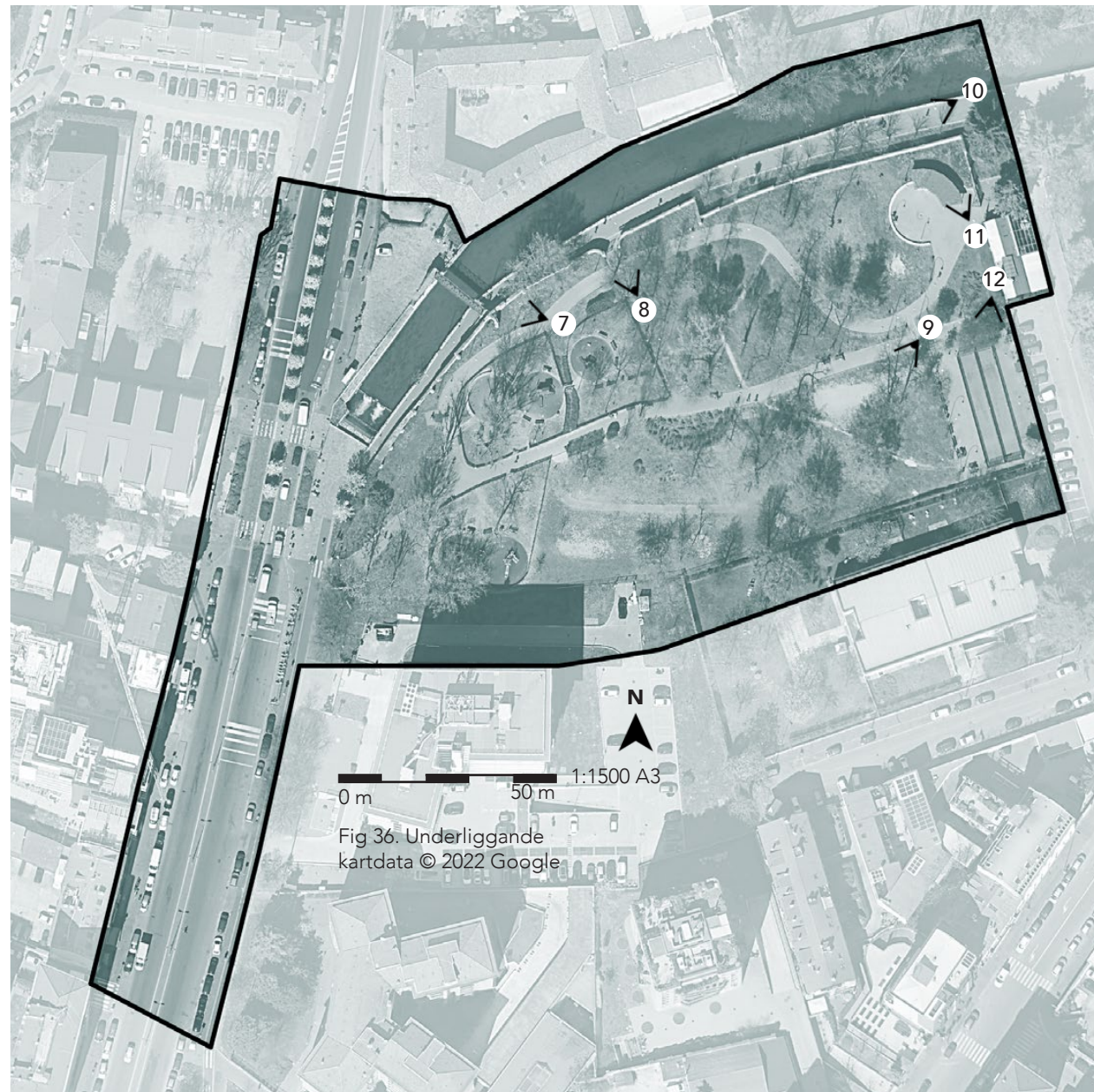
Fig 32. Gårdsbyggnaden från gångvägen längs kanalen.

6

Fig 35. Vaktur från andra världskriget. Som står i lekytan.

FYSISKA FÖRUTSÄTTNINGAR INOM TÄVLINGSOMRÅDET

7

Fig 37. Insidan av den gamla muren som går från entrén fram till strax efter grinden i bild 8.

10

Fig 40. Den graffitimålade nyare muren vid körbärstråden längst kanalen. Längs kanalen inom tävlingsområdet finns idag bara en bänk. Delen av muren som är bakom raden av körbärsträd är nyare och teglet varvas med galler.

8

Fig 38. Gårdsbyggnaden från insidan av parken. Till höger i bild börjar den nya muren och till vänster den gamla tegelmuren.

11

Fig 41. Den byggnad som finns i parken vars syfte eller historia inte var uppenbar vid platsbesöket.

9

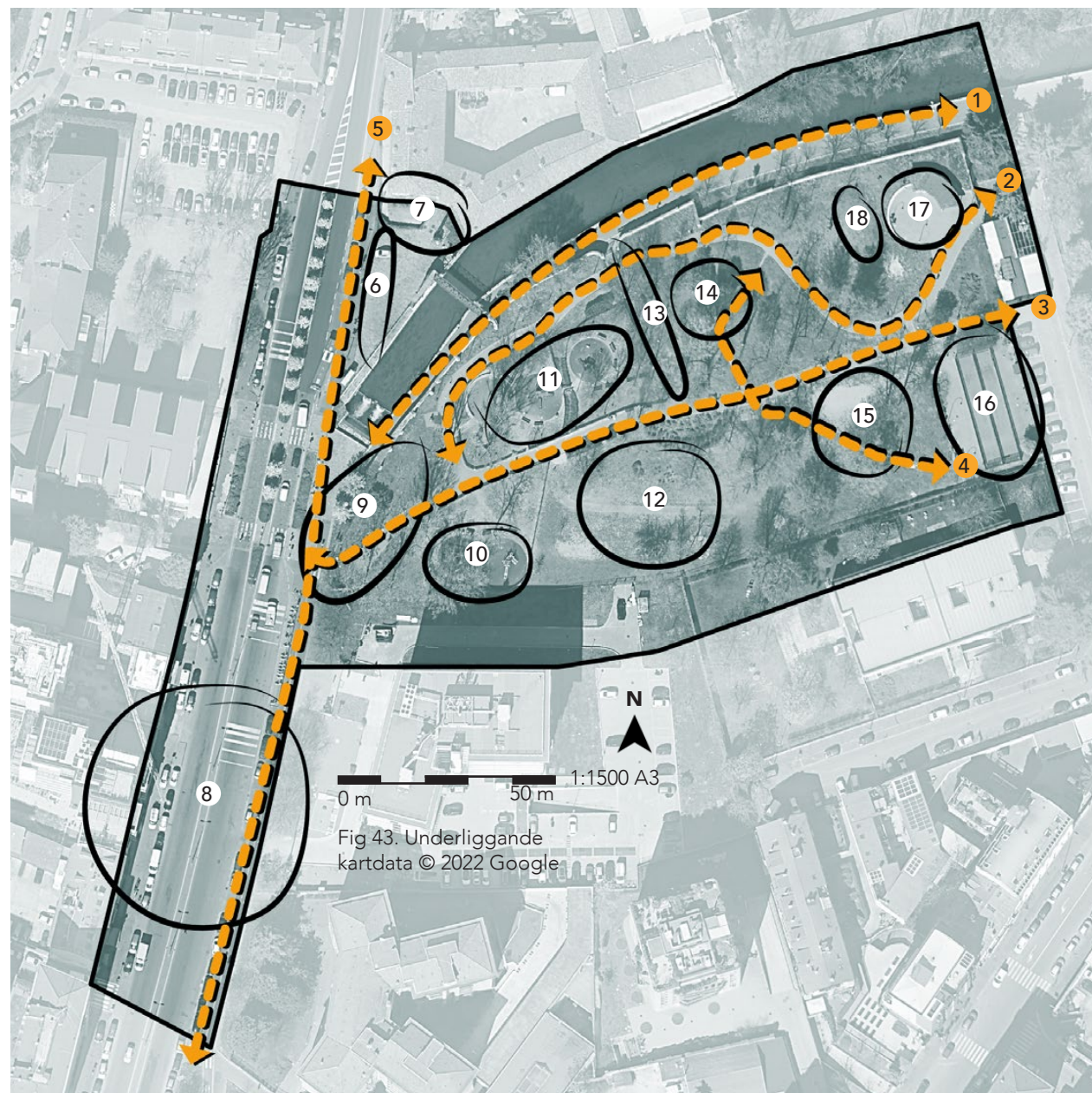
Fig 39. Slitna och solexponerade gräsytor. I bakgrunden syns en del av parkens stora och välmående träd.

12

Fig 42. Boulebanorna användes under eftermiddagen och kvällen. De skapade ett socialt sammanhang och aktivitet att mötas kring.

AKTIVITETER PÅ PLATSEN

- 1** Stråket används väldigt flitigt vid alla tider som platsen besöktes. Användes av främst av gångtrafikanter. Det separeras från parken av den gamla tegelmuren och längre uppströms den nyare muren.
- 2** Stråket används av mycket få personer vid alla tidpunkterna.
- 3** Stråket används främst av gående och de med cyklar leder dem.
- 4** En upptrampad stig som saknar markläggning men tydligt används.
- 5** Cykel eller gångstråk längs gatan, men det är svårt att avgöra om det finns en formell uppdelning mellan funktionerna.
- 6** Stor del av torget är idag en form av informell parkeringsplats.
- 7** Uteserveringen till baren i den gamla jordbruksbyggnaden och intill ligger en privat uteplats.
- 8** Via Melchiorre Gioia är en bred gata och om kanalen öppnas kommer antalet filer och parkeringsplatser reduceras, men att garantera trafikflödet är fortsatt viktigt.
- 9** Vad som uppfattas vara parkens huvudentré mot Via Melchiorre Gioia men ytan har få funktioner
- 10** En del av parkens lekplats där gräset knappt finns kvar och den slitna utrustning användes flitigt.
- 11** Den andra delen av lekplatsen användes frekvent trots att en av två lekställningar är avspärrad.
- 12** Den mindre slitna gräsyta där många slog sig ner för att äta sin medhavda lunch.
- 13** I passagen ner till kanalen slår sig flera ner för att sitta i lindarnas skugga.
- 14** Under silverpoppeln bildas ett rum som kantas åt alla håll av lindar.
- 15** Slitna och solexponerade gräsytor som inte används vid något tillfälle, bortsett från att de sneddades över.
- 16** Boulebanorna används mycket både för att spela men också för andra aktiviteter som krävde hårdgjord yta.
- 17** En stenlagd yta som användes mycket lite vid alla besöken.
- 18** En liten kulle på gräsytan som delar den i två olika rum

09.00 Det är morgon när jag går längs kanalen vid Cassina de Pomm. På fasaden på andra sidan vattnet leker reflektionerna från det klara vattnet som rinner sakta. I vattnet simmar fiskarna i små stim, de undviker skickligt att simma in i burkar och annan bråte täckt av ett tunt lager dy. En man har stannat på väg till jobbet för att titta på hägern som smyger fram på andra sidan vattnet. Morgontrafikens buller från hörs dämpat från vägen på andra sidan husen. När jag tar en bild av vattnet backar jag nästan rakt in i en cyklist som på väg in mot stadskärnan.

Fig 44. Mannen som tittar på hägern

Fig 45. I bakgrunden syns de äldre som gymnastiserar

10.00 Framåt tio har morgonens trafik lagt sig och joggare och cyklister har i högre grad ersatts av pensionärer, hundägare, mor- och farmödrar som är i parken med barnbarnen. Barnen leker i den delvis avspärrade och trasiga lekställningen. En grupp äldre kör ett gymnastikpass kring bouleanorna. Jag blir förvånad över vilket långt träningspass de kör och efteråt står de kvar, samtalar och skrattar tillsammans. Träden är skirt gröna och körsbärsträden står i full blom. Från körsbärsträden vid den fullklottrade muren längs kanalen singlar de rosa bladen ner över de som går förbi.

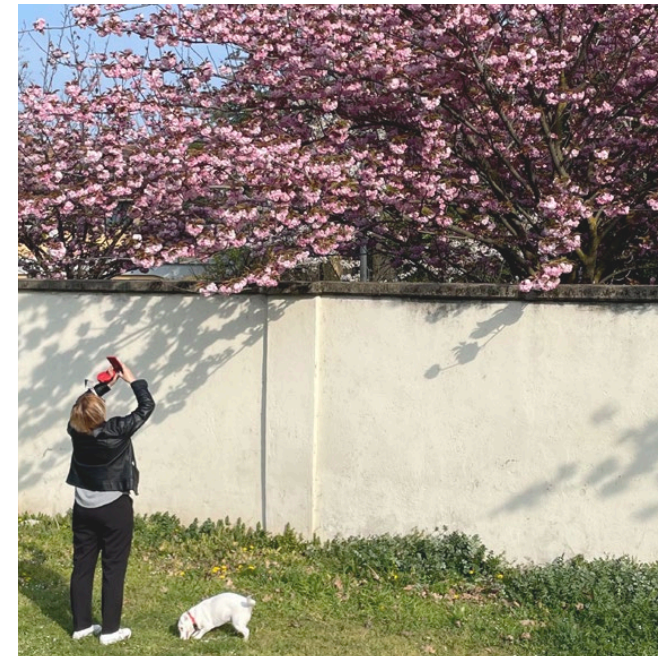

Fig 46. Att många uppskattar de blommande träden märks

13.00 Jag slår mig ner på en bänk i parken strax efter lunch. Jag är inte ensam men det är lugnare än tidigare. På gräsmattan sitter några och äter lunch i solen. Några mor- och farmödrarna är fortfarande kvar med de små barnbarnen, men många har gått hem för att äta lunch. Hundägarna är fortfarande många och en liten valp rusar förbi mot den intet ont anande smörgåsätande mannen på bänken mitt emot mig. I luften flyger duniga frön från silverpoppeln bakom mig. Det blir ännu lugnare när de som ätit lunch måste gå tillbaka till sina arbeten.

17.30 Nästa gång jag kommer tillbaka är det sen eftermiddag. Reflektionerna på fasaden har försvunnit när solens vinkel förändrats. Nu är det livligare i parkens lekplatser och alla bänkar runt dem är upptagna. De små barnens syskon har slutat skolan. I baren på andra sidan kanalen äter folk aperitivo på typiskt milanesiskt vis och några dinglar med benen över kanalens kant. I motljuset ser jag cigaretttröken som stiger från uteserveringen och hör skratten dämpat från min sida av kanalen.

Fig 47. Förtroliga samtal vid kanalen

DEL 3: FÖRSLAGET

Redovisningen av förslaget är uppdelad i en del som presenterar förhållningssättet till kanalen i sin helhet och en del som redovisar gestaltningsförslaget för Cassina de Pomm. Dessa två delar syftar till att besvara arbetets andra frågeställning.

INFÖR GESTALTNINGEN

I teorin blir det tydligt att människor är en central del av det som kallas för platsidentitet. Av Relph (1976) beskrivs platsidentiteten som mer av en ögonblicksbild jämfört med Cross (2015). Cross väljer att se den som en process där nästan alla hennes kategorier bygger på en subjektiv relation mellan människan och platsen. Gemensamt är dock att båda lägger vikt vid aktiviteter och den betydelse som människor tillskriver ett rum. Därför faller det naturligt att låta människors aktiviteter stå i fokus när teorin om platsidentitet ska driva gestaltningens utformning. Utöver aktiviteterna står materialen i fokus och framför allt att åtgärda de slitna materialen. Cross (2015)

teorier kommer att användas som komplement för att skapa goda förutsättningar för relationer till platsen men förslaget har framförallt målsättningen att respektera de relationer som redan finns genom att bevara element som bidrar till platsens identitet idag. Platsbesöket i sig är en ansats att själv skapa en relation till platsen, om än flyktig, och observera andras relation till den.

Som landskapsarkitekt påverkar man utformningen av stadsrummet och dess platser, samtidigt är landskapsarkitekten en person med en egen "miljöhistoria", ett begrepp som introducerades av författarna Lengen and Kistemann (2012). De menar att det är en persons "miljöhistoria" som ligger till grund för den kognitiva upplevelsen av en plats och uppfattningen av platsens identitet (Lengen and Kistemann, 2012). Man kan anta att landskapsarkitekten har en professionell "miljöhistoria" baserad på yrkeserfarenhet, men trots det går det inte att undvika att influeras av sin egen bakgrund. Att det förhåller sig så bör det finnas en ständigt medvetenhet om vid gestaltningsarbete. Speciellt blir det relevant när arkitekten, som i fallet med den här tävlingen,

blir ombedd att ta fram och konkretisera en platsidentitet. Det blev tydligt vid platsbesöket att jag präglades av min egen upplevelse av platsen och redan vid mitt korta besök började bygga en relation till Cassina de Pomm.

CASSINA DE POMM

För att skapa en platsidentitet vilket ingår i tävlingsprogrammet, tas ett program fram med det som främsta syfte. Förslagets program syftar på det sättet till att täcka Relphs tre kategorier men grundas också på de mer detaljerade dimensionerna som Cross presenterat.

Gestaltningen kommer att försöka nå de specifika mål som tävlingen presenterat men dessa går i linje med de platsskapande målen. Cassina de Pomm har idag en egen karaktär genom att vara en av de platser i Milano där kanalen fortfarande syns. Om kanalen återöppnas kommer det inte längre vara något som präglar enbart den här platsen. Cassina de Pomm är den plats som ligger längst norrut av platserna längs den kanalsträcka som ska öppnas vilket gör det naturligt att inviga den först för att sedan öppna

platserna nedströms. Man följer vattnets riktning och gör en satsning norrut när den senaste upprustningen längst kanalen gjordes söderut. Det innebär att Cassina de Pomm är den plats där stadens invånare för första gången får en chans att föreställa sig vad kanalen kan bli i framtiden och alla möjligheter till ett grönare stadsrum och en mer hållbar stad som återöppnandet kan medföra.

Klockan 21.00 stänger parken och då låses grindarna in till den. Den blir då mörk och tom på kvällen vilket kan betyda att den upplevs otrygg (se sid. 22). Samtidigt blir resultatet av att låsa en park att den definitivt blir mörk och tom under kvällen/natten. Det här är något som upplevs annorlunda med italienska parker i jämförelse med de i Sverige, som sällan låses om natten. I gestaltningen föreslås att parken vid Cassina de Pomm inte längre blir muromgärdad och låsbar utan öppen som *Biblioteca degli alberi*. Det öppnas upp mellan parken och kanalen, genom att den nyare delen av muren tas bort. Det möjliggör aktiviteter innan klockan 08.00 och efter 21.00 i parken. Exempelvis kan man träna i parken innan jobbet och ha picknick en ljummen sommarkväll. Detta är en riktlinje som

PROGRAM FÖR CASSINA DE POMM

- Skapa en variation av funktioner så olika åldrar hittar sin aktivitet på platsen och kan skapa en kontinuerlig relation till platsen
- Introducera sol- och regnskydd för att kunna vistas på platsen trots olika väder och därmed öka tiden platsen kan användas
- Bevara element och rumsligheter som bidrar till platsens identitet idag
- Låta parken vara öppen hela dygnet för att skapa fler tillfällen att använda parken och promenaden längs kanalen samt göra promenaden tryggare
- Tydliggöra närheten till kanalen i parken.
- Börja arbetet med att tydliggöra cykel- och gångstråk som sedan följer kanalen
- Skapa event kring platsen för att skapa berättelser om den och med tiden hela kanalen
- Introducera identifierbara markörer för alla broar längs kanalen som kan användas som nya informationsskyltar och ersätta dagens.

Fig 48-49. Bilder från platsen där reflektionerna på fasaden och under broarna syns.

bör efterlevas för angränsande parker kring hela kanalens sträckning för att inte skapa en mörk och enslig gång mellan en stängd park och kanalen, speciellt viktigt blir detta när det inte heller finns aktivitet på andra sidan kanalen. Det här knyter an till teorier som ofta citeras, såsom att platser där folk vistas drar till sig fler besökare (Gehl, 2010:65). Parkens belysning blir ytterligare avgörande för att parken ska upplevas trygg, buskagen hålls låga för god uppsyn och att aktiviteter om kvällen uppmuntras, exempelvis evenemang och att den befintliga restaurangen öster om parken i och med förslaget kan öppna upp mot parken.

GESTALTNINGSKONCEPT - REFLEKTIONER

Gestaltningsskoncept bygger på vattnets reflektioner som präglar promenaden kring dagens öppna kanalsträcka. Solkatterna leker på fasader och undersidan av broarna uppströms. Reflektionerna syns nästan hela dagen på gårdsbyggnadens fasad och i och med konceptet får de även prägla parkens utformning. Planens markmönster och formspråk bygger på linjerna från en vattenreflektion och att de många träden ska kunna bevaras. Träden som syns i ortofotot i

fig. 29 , fig. 34 och fig. 39, är en tillgång på många sätt. De är etablerade, stora och många av dem är i gott skick. Reflektionerna ligger passade för att kunna bevara och följa de få befintliga höjdskillnaderna som finns i parken (se fig. 43, punkt nr 18). Målet med den nya utformningen är att de som idag använder parken ska få nya upplevelser samtidigt som de känner igen sig. Alla aktiviteter som erbjuds idag ska bevaras tillsammans med de fysiska material som bidrar till platsens identitet idag. De historiska material som bevaras är de som bedöms ha en funktion, såsom muren (fig. 31) som tar upp höjdskillnaden och dämpar ljuden från gatan i parken. Den gamla vaktkuren (fig. 35) bevaras eftersom den fungerar som gömställe för barn och samtidigt levandegör historien om andra världskriget. Den slitna paviljongen (fig. 41) behålls däremot inte eftersom det inte går att knyta den till någon specifik historia, funktion eller aktivitet.

Trots att parken på många sätt är sliten används området av många dagligen. Det innebär att de har en etablerad relation till platsen som de bibehåller över tid och det kan även förutsättas innebära en emotionell koppling till den. Just

den emotionella kopplingen omskrivs i litteraturen som svår att beskriva men samtidigt väldigt viktig (Cross, 2015). Att skapa emotionell koppling till en plats kan man i rollen som landskapsarkitekt göra genom att skapa en plats som folk vill använda. Uppskattas en plats redan bör det dock tas tillvaratas genom att bevara så mycket som möjligt av det som redan uppskattas. Det är därför bevarandet och en måttlig förändring blir en viktig del av förslaget.

Från ett foto av vattenreflektioner tas en förenklad bild fram

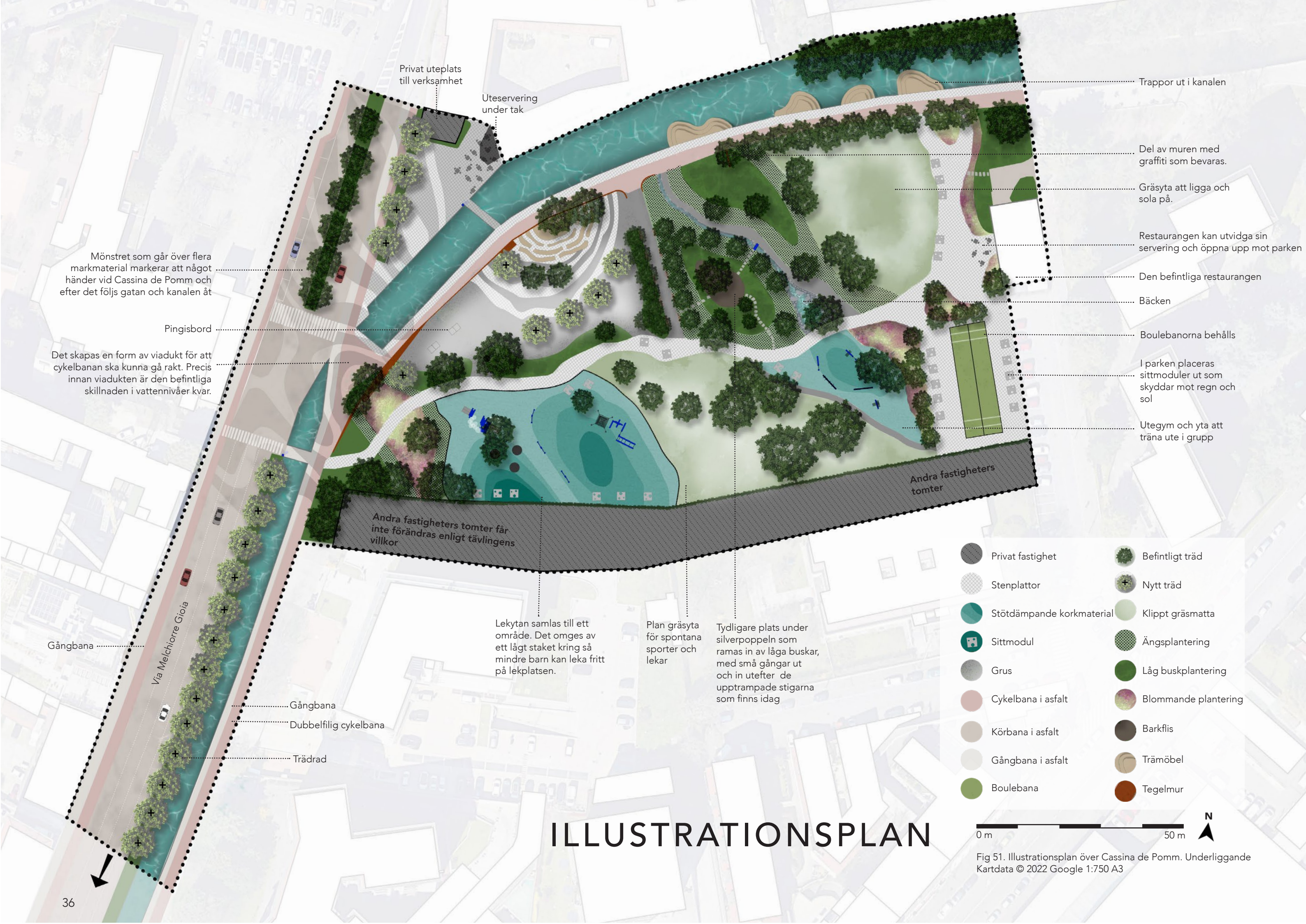
De träd som finns och är i gott skick på platsen idag

Visualisering av höjdskillnaderna inom området

Fig. 50:
Gestaltningsskoncept

De sammanlagda lagren ger en utgångspunkt för den övergripande gestaltningen av parken

Den befintliga äldre delen av tegelmuren

Kanalen

Ny häckplantering

I planen syns den avskärmning av buskar som placeras mellan parken och de andra fastigheternas tomter. Att känna en tydlig in- och utsida är något som Relph (1976:49) lyfter som en faktor som påverkar upplevelsen av en platsidentitet och skapandet av ett separat rum. I parken i sin helhet utgör den nya häcken, den

gamla delen av tegelmuren och kanalen, tydliga gränser som tillsammans definierar platsens gränser.

Följande delar av illustrationsplanen kommer att redovisas i detalj på kommande sidor.

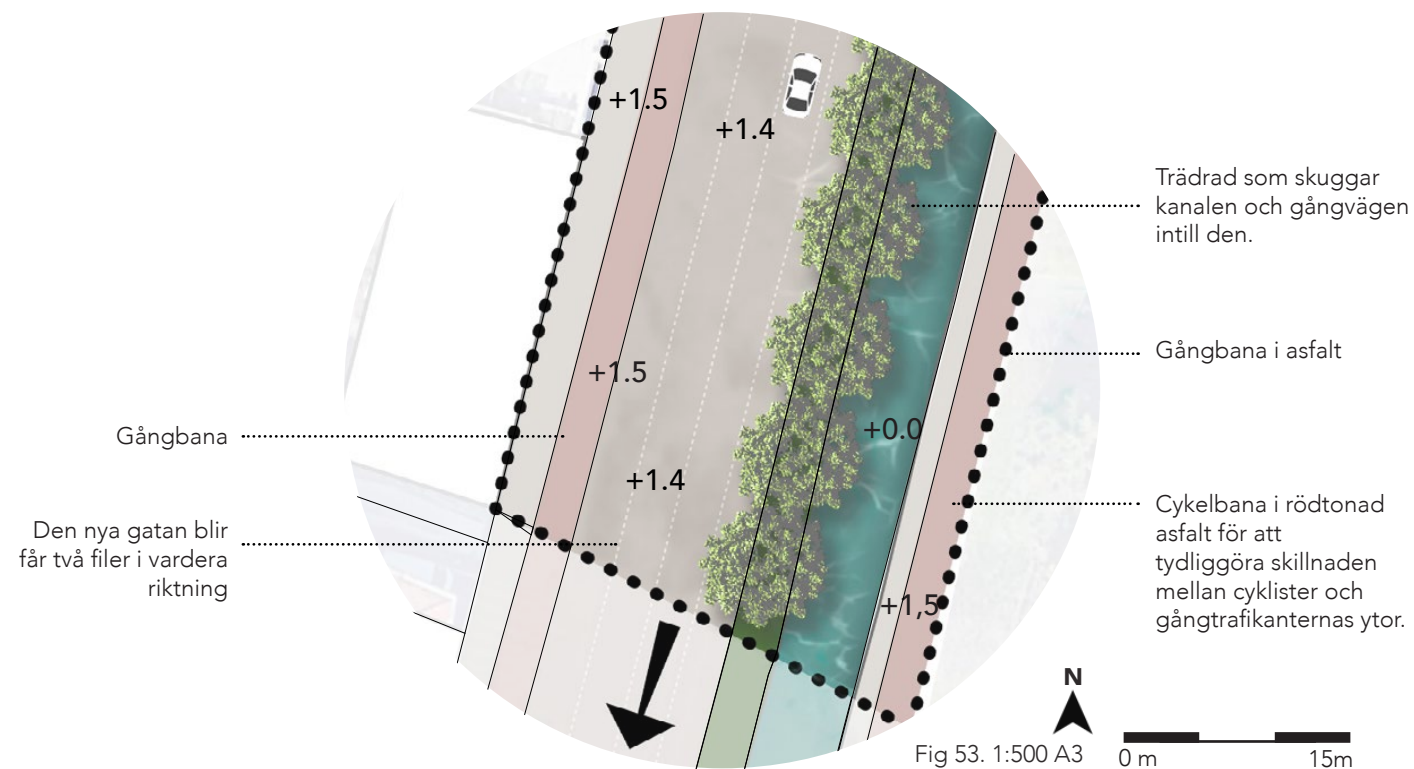
0 m 50 m N

Fig 52. Illustrationsplan över Cassina de Pomm. Underliggande Kartdata © 2022 Google 1:750 A3

GATAN

Via Melchiorre Gioia är en viktig trafikled i Milano och kanalen kommer innebära att vägen blir smalare. Som konstaterat vid överläggningen av historiska kartor, behöver inte strukturen eller bebyggelsen förändras när kanalen åter tar plats i gaturummet. Det som främst försvinner är parkeringsmöjligheter och en fil i vardera riktning. Detta för att lämna plats till kanalen men även en trädrad. Längst norrut i den del av *Via Melchiorre Gioia* som inkluderas i området finns en trädrad som bevaras (se fig. 54), men den tar idag slut och

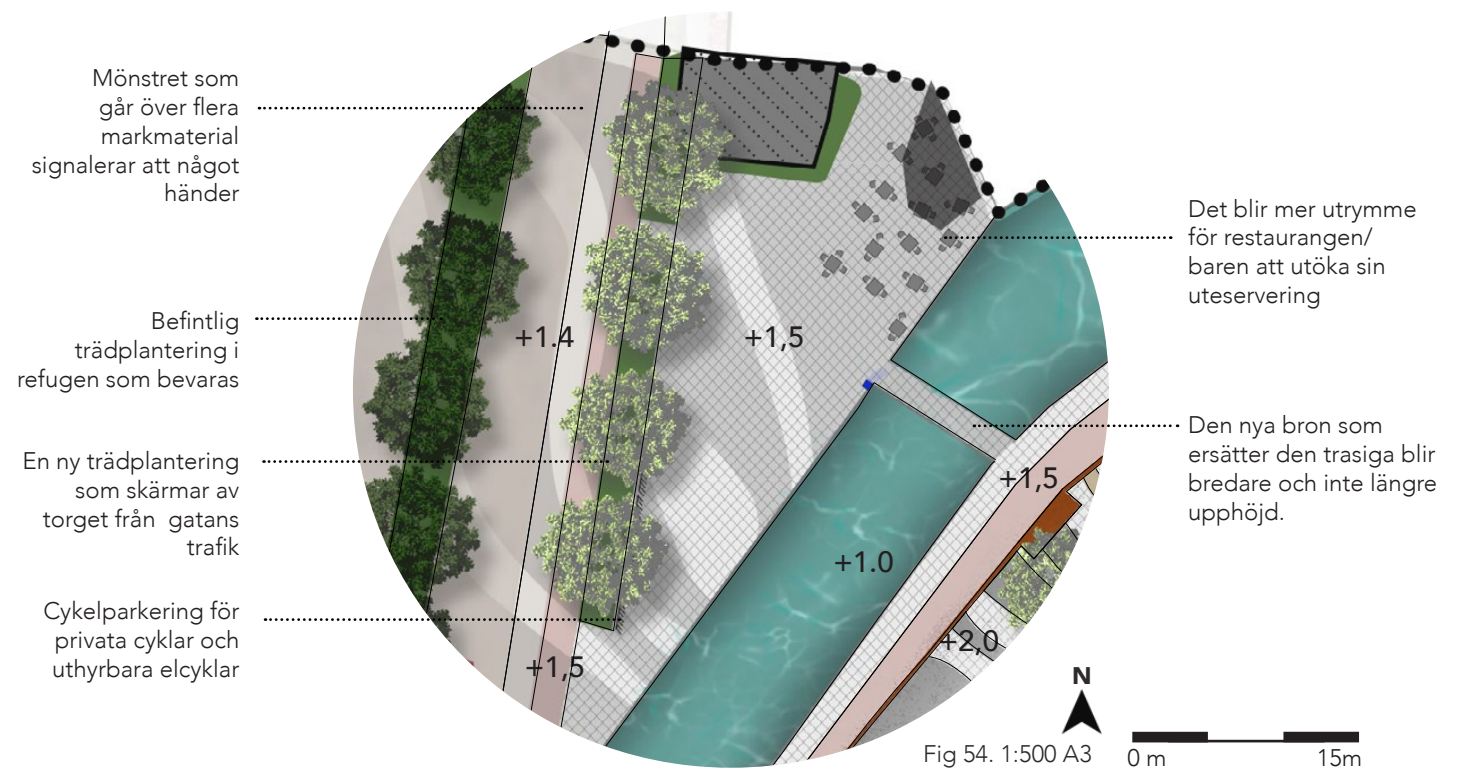
i förslaget får den en fortsättning längst kanalen och bildar en grön korridor i staden. Träden har positiva effekter på mikroklimatet och är ett steg mot ett fysiskt grönare Milano men blir även ett ideologiskt ställningstagande när grönska premieras före parkering. Ytterligare reserveras yta för att tydligt kunna ha en cykelbana separerad från gångbanan. Vid Cassina de Pomm inleds den gatuförändring som kommer följa hela kanalens sträckning.

TORGET

Torget framför gårdshuset vid Cassina de Pomm kommer inte längre att främst vara en parkeringsplats för bilar. Istället får restaurangen mer plats för uteserveringen och det finns gott om utrymme för cykelparkering och elcyklar som hyrs ut. Mellan vägen och torget planteras en trädrad för att avskärma platsen något från trafiken. Den historiska vyn mot gårdshuset bevaras genom att torget förblir en öppen plats. Bron som är trasig ersätts med en ny som är bredare och inte längre upphöjd för en ökad tillgänglighet och säkerhet. Eftersom vattennivån

är låg och kanalen inte längre fyller någon funktion som transportled så har bron sänkning inte någon effekt på dess funktion. Skulle man prioritera möjligheten för båtar att åka längst hela kanalen skulle många broar behöva vara upphöjda vilket drastiskt skulle begränsa tillgängligheten i staden. Här stöter man på konflikten mellan att ta fram historiska funktioner och deras lämplighet i det moderna stadsrummet. Eftersom staden måste tillgodose dagens behov och standarder så måste det prioriteras i första hand.

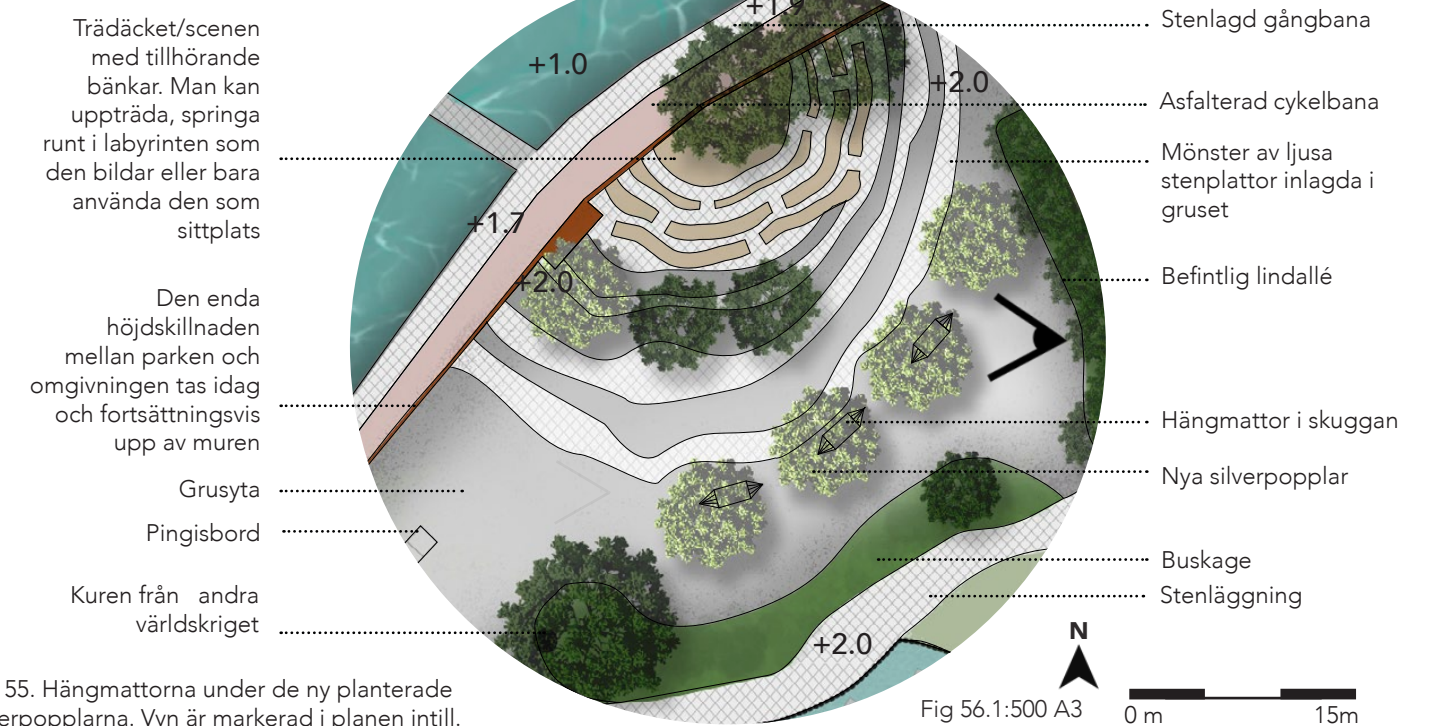

REFLEKTIONEN

För att utnyttja insidan av den gamla muren skapas en struktur intill den, inspirerad av vattnets reflektioner. Strukturen kan användas som scen för mindre event, som sittmöbel för olika stora sällskap och att springa runt i som en labyrinth för mindre barn. Tanken med platsen är att bjuda in till nya typer av aktivitet i parken, men genom att kunna användas på olika sätt riskerar platsen inte att stå outnyttjad dagtid. Platsen beläggs med grus vilket tillåter infiltration av dagvatten men tål slitag som kan komma av de nya pingisborden.

Pingisborden placeras ut för att bjuda in äldre barn och unga vuxna som var den åldersgrupp som syntes minst i parken idag. Det placeras ställningar med hängmattor i skuggan under de nyplanterade silverpopplarna där man kan sitta tillsammans eller ensam. Att erbjuda aktiviteter för fler åldersgrupper knyter an till platsidentiteten som en process. För att bibehålla relationen till platsen behöver det finnas en kontinuitet och aktiviteter som är tilltalande för olika målgrupper vid olika situationer.

KANALRUMMET

Något som gör att man har möjlighet att bygga en relation till en plats är att man besöker den många gånger. För att det ska ske behöver platsen ha många funktioner och kvaliteter. Bland annat måste den upplevas trygg. Därför tas den nyare delen av muren mot kanalen ned och öppnar upp för mer rörelse mellan kanalen och parken. Det innebär att man på kvällen inte behöver gå på en mycket smal väg kantad av vatten på ena sidan och mur på den andra. Att

ta bort muren här innebär också att kanalrummet och parken tillåts bli en del av varandras identitet. Kanalen och de bevarade körsbärsträden blir en gräns för parken vilket innebär att parken inte förlorar känslan av ett avgränsat rum när muren tas bort.

För att kunna vistas längre vid kanalen behöver det finnas någon möjlighet till vila och att sitta ned. Idag finns bara en utplacerad bänk vilket

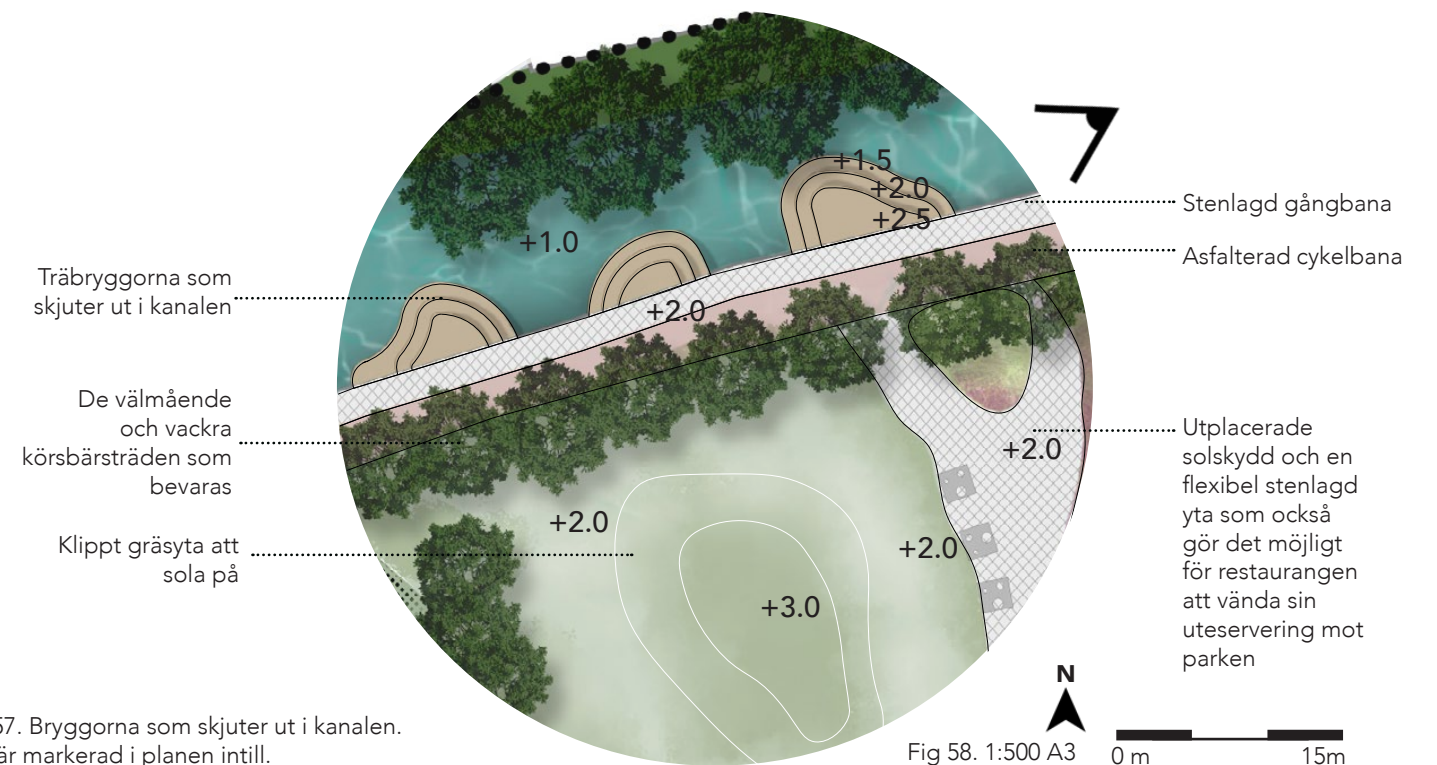

Fig 57. Bryggorna som skjuter ut i kanalen. Vyn är markerad i planen intill.

Fig 58. 1:500 A3 0 m 15m

i förslaget åtgärdas genom det utskjutande bryggorna som är terrasserade ner mot det grunda vattnet. Sidorna på bryggornas nedersta steg täcks av metall för att förstärka effekten av vattnets reflektioner som redan finns. Sidornas

lutning inåt gör att man inte upplever den varma metallen mot benen även om man sitter på bryggornas nedersta steg. Bryggornas övre plan fungerar som bänk i höjd med gångbanan och de nedsänkta planen gör att man kan ta ett par steg

ned och komma bort från gångbanan.

Fig 59: Visar bryggorna från sidan och med materialen markerade. I bilden ser man hur metallen plockar upp reflektionerna. Översidan av alla steg är i trä.

Träpanel.....
Träpanel.....
Metalfront.....

LEKPLATSEN

Fig 60. Lekparken sett ur fågelperspektiv från entrén. Vyn är markerad i planen intill.

Lekplatsen får ta upp en stor yta och får gott om sittplatser i skugga under de utplacerade solskydden. Lekplatsens största klätterställning ser ut som en grupp bubblor och stiliserade vågor för att knyta an till kanalens vatten. Markbeläggningen är i kork och genom olika färger tar den upp mönstret av reflektionen. Markmaterialet kork blir inte lika hett som gummi-asfalt i solen och är mer miljövänligt

samtidigt som det fungerar som fallskydd. Lekplatsen skuggas av de befintliga träderna men läggs även så att den delvis skuggas av kontorshuset på tomten söder om den. Det läggs in tre mindre trampoliner som bjuder in till lek i markplan där det är lätt att som vuxen delta i leken en stund. Lekplatsen får gungor för att vidga åldersgruppen som kan leka här och inte bara erbjuda småbarnslek.

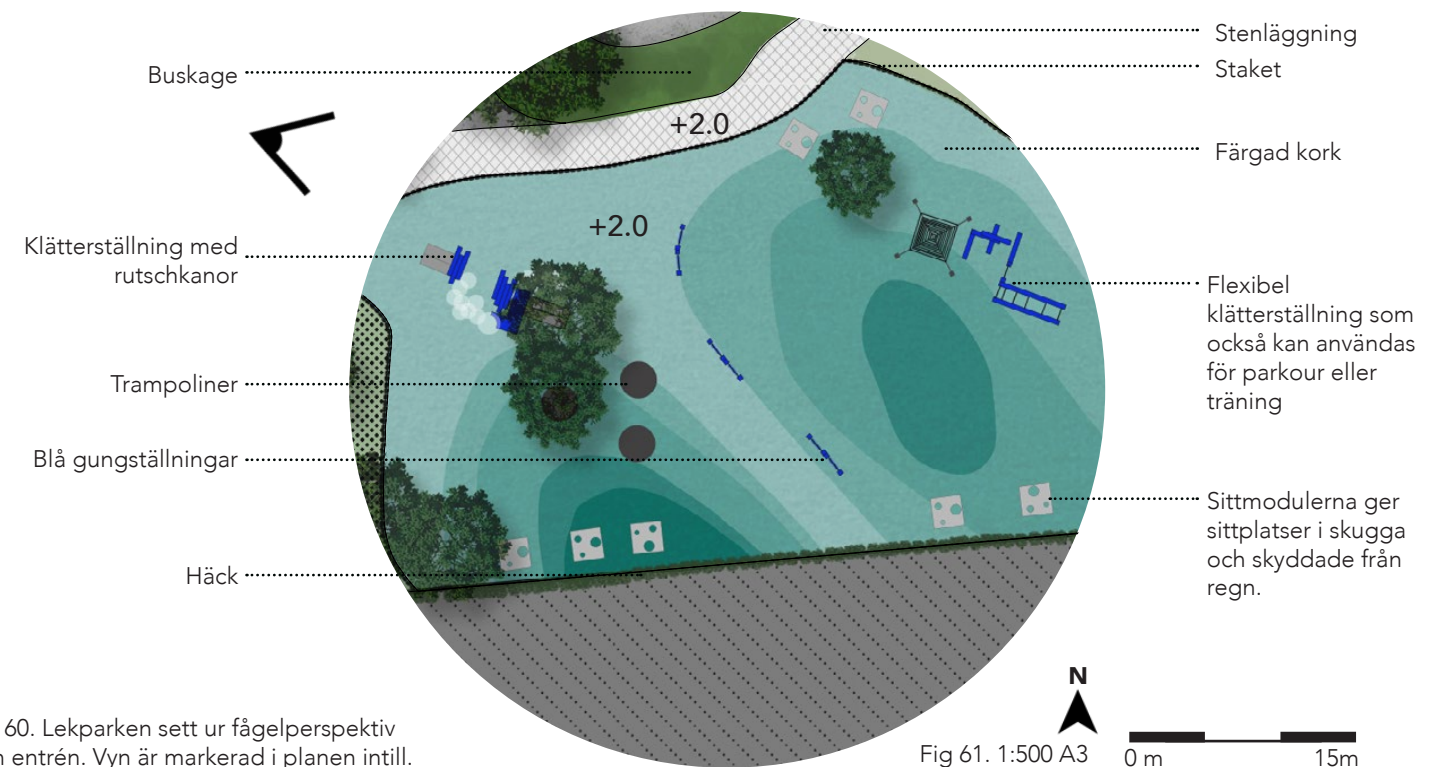

Fig 61. 1:500 A3 0 m 15m

UTEGYMMET

Längs huvudstråket i parken ligger en ny yta med ett utegym. Att träna ute i grupp var tydligt en aktivitet som pågick på platsen idag men utan en bra yta att utföra aktiviteten på. Det åtgärdas i förslaget genom att introducera en yta avsedd för träning, utrustningen gör platsen till ett naturligt stopp för de som joggar utmed kanalen. På andra sidan stråket, mot kanalen, ligger den nya bäcken. Där pumpas vatten upp i

en fontän men rinner sedan med fallet tillbaka ner i kanalen. Den porlande bäcken fylls på naturligt av dagvatten vid regn. Bäckens blir ett sätt att skapa en ljudupplevelse som belyser närheten till vatten i parken. Intill bäcken syns en av ytorna med ängsblommor som är ett sätt att gynna pollinere men också minska skötseln i parken. Dessa ytor är gjorda med inspiration från den lyckade äng som anlagts i *Biblioteca degli alberi*.

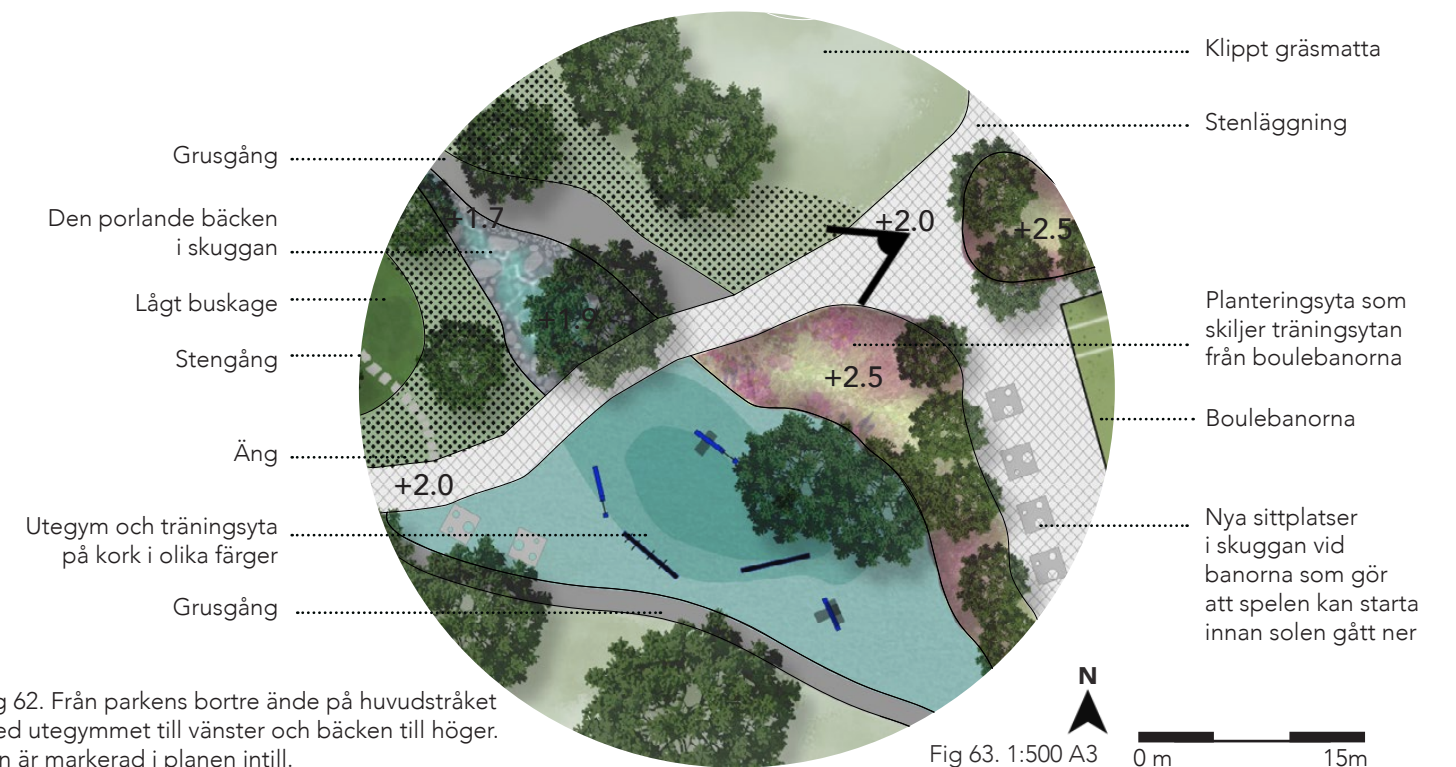

Fig 62. Från parkens borte ände på huvudstråket med utegymmet till vänster och bäcken till höger. Vyn är markerad i planen intill.

Fig 63. 1:500 A3 0 m 15m

HUVUDENTRÉN

Huvudstråket, som går från entrén vid *Via Melchiorre Gioia*, ligger som en direkt förlängning av bron för att göra det naturligt att ta vägen genom parken. Även övergångsstället flyttas för att tydliggöra huvudentrén och binda den samman med andra sidan av gatan. Det görs tydligt att huvudstråket är slingrande redan när man ser det från bron. Målet med detta är att tydliggöra att stråket inte är tänkt som en cykelpassage. I Milano samsas många gånger cykel och gående vilket innebär att det är viktigt att få stråket att

se mindre lockande ut för den cyklande. För att ytterligare belysa separationen mellan gång och cykelbana får cykelstråken asfalt i en avvikande färg. De markeras också tydligt med symboler, medan trottoarerna markeras med egna symboler. Vid entrén syns början på den trädrad som anläggs utmed den del av kanalen som öppnas igen. Detta görs för att man ska kunna gå i skuggan en varm sommardag. Det finns även många andra större gator i Milano som redan

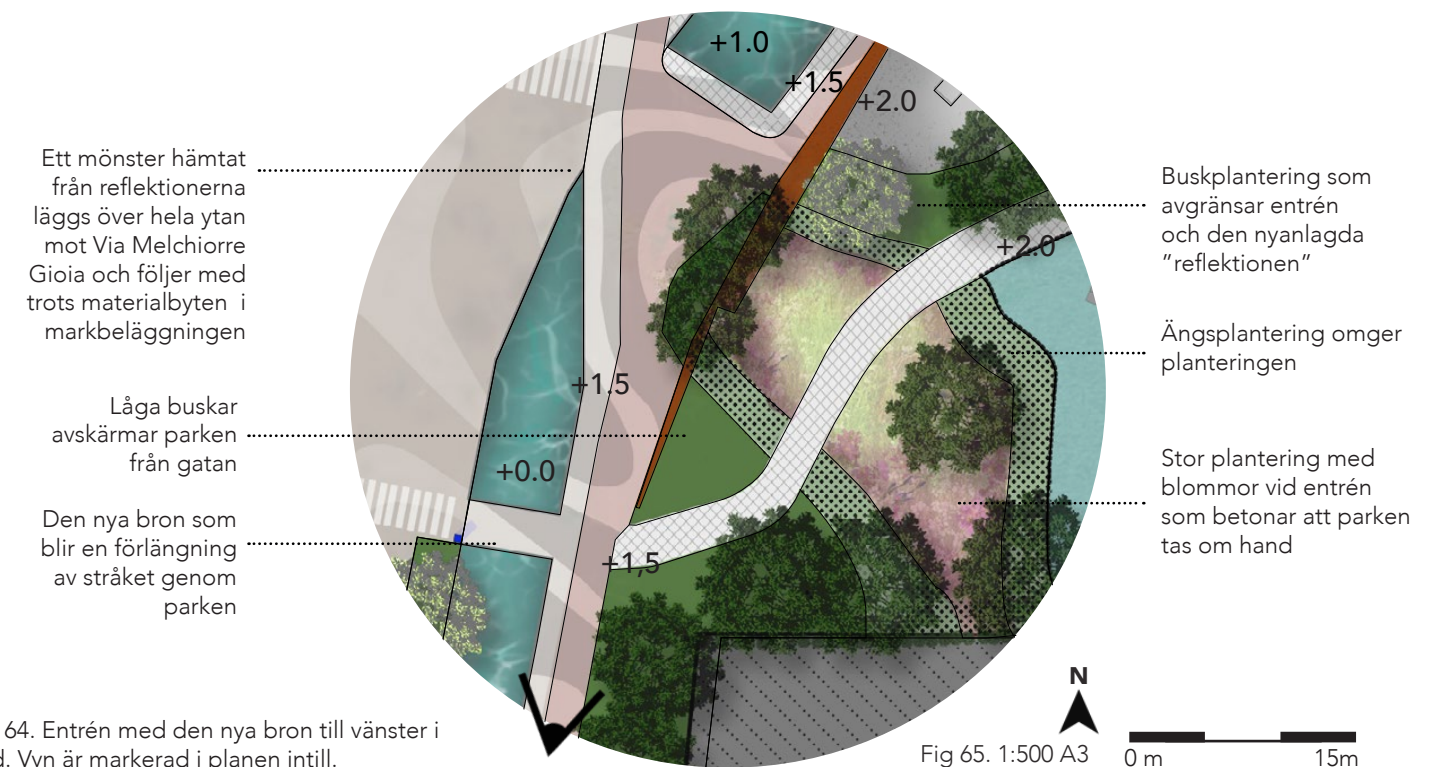

Fig 64. Entrén med den nya bron till vänster i bild. Vyn är markerad i planen intill.

Fig 65. 1:500 A3 0m 15m

har alléer eller trädtrader vilket ger dem en tydlig karaktär att bygga vidare på längs *Via Melchiorre Gioia*. Vid entrén syns den gamla tegelmuren som behålls för att inte skapa en rakt igenom modern gestaltning, utan låta de historiska lagren synas och bevara det som bidrar till platsens karaktär. Den gamla muren fyller dessutom funktionen här av att verka ljuddämpande, avskärma parken från vägen och ta upp en höjdskillnad. På tegelmuren finns graffiti som i förslaget får vara kvar. Detta för att inte radera ut de avtryck som människor

lämnat på platsen och heller inte avskriva deras relation till platsen som irrelevant för platsens identitet. Ytterligare behålls den lilla del av muren vid kanalen med den genomarbetade graffitin, när den övriga nyare delen av muren tas bort (fig. 31 visar muren som behålls och fig. 40 visar den nyare muren som tas ner med undantag för graffitiverket som syns i samma figur).

SITTMODULEN

Sittmodulen förlänger tiden som man kan vistas i parken eftersom den gör att man kan stanna trots stark sol eller regn. Modulerna är betong med säten i trä. I tak och väggar finns glaspartier som skapar reflektioner på marken och gör att man ser genom skydden. Sätena går att rotera för att det ska gå att välja att sitta i solen eller skuggan. De vänds mot varandra för att underlätta samtal. Modulerna bidrar till att öka aktiviteten i parken och kan användas som ett återkommande gestaltningselement i de andra parkerna som finns längst kanalens sträckning.

Fig 66:
Sittmodulen som
skapar platser
i skuggan och
skyddar mot
regn.

Fig 67: Under modulernas tak kan
man vänta medan barnen leker i
ur och skur

SEKTIONER

I sektion Aa-aa kan man se hur den nya trädraden skapar en avskiljning mellan *Via Melchiorre Gioia* och torget (1). Muren mellan kanalen och parken (som syns i båda sektionerna) är ett tydligt rumsskapande element. Den skyddar parken från gatuljuden utan att bli alltför mycket utav en barriär tack vare de gallerförsedda fönstren. Aktivitetsrummet med pingis (2), skiljs från huvudstråket av ett lågt buskage för att inte skapa en instängdhet mot muren. Huvudstråket (3) ramas in av buskage och kantas av parkens olika rum som ligger som ett pärlband längst stråket. I Sektion Bb-bb syns rummet med pingisborden på andra ledden och hur det övergår till en öppnare plats med den nya scenen i bakgrunden samt hängmattorna i förgrunden. Rummet under den

befintliga silverpoppeln (6) förstärks genom att den omges av buskar med små gångar att gå på upptäcktsfärd längs. Den grunda bäcken syns strax till höger. För att inte utgöra en säkerhetsrisk är den inte djupare än 30 cm. Vid 7 och 8 syns

hur den befintliga lilla kullen delar gräsytan i två rum. Ett mer avskilt som tittar mot ängen och ett som vänds mot restaurangen.

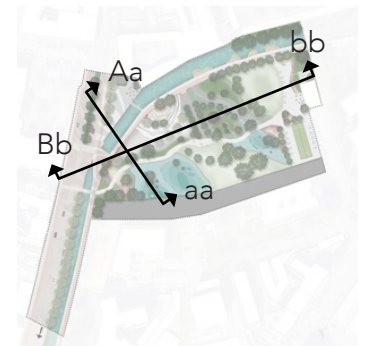

Fig 68. Sektion Aa-aa visar att höjdskillnaderna i området är små och hur den lilla höjdskillnaden som finns tas upp av tegelmuren

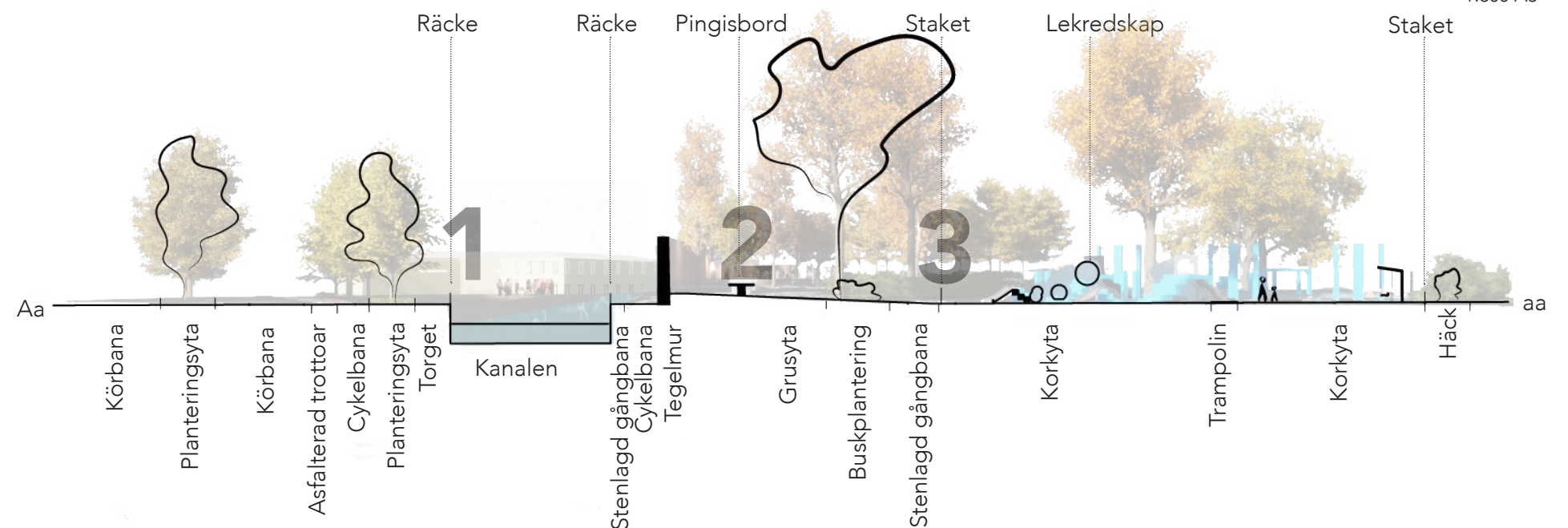
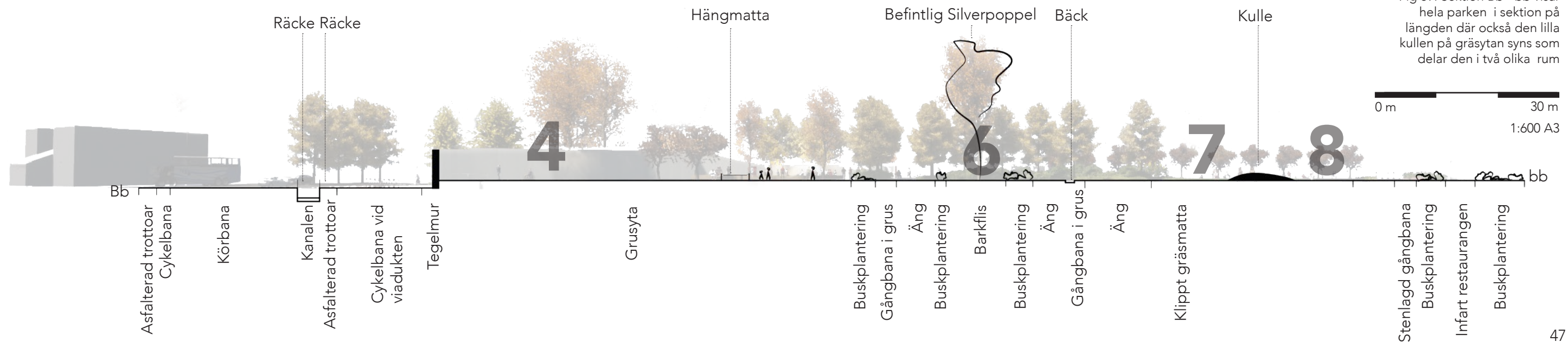

Fig 69. Sektion Bb - bb visar hela parken i sektion på längden där också den lilla kullen på gräsytan syns som delar den i två olika rum

EN IDENTITET FÖR HELA KANALEN

I tävlingen ingår det att man ska ha ett förhållningssätt till kanalen i sin helhet om den återöppnas. De kommande två förslagen syftar därför till att bygga en identitet som förenar alla de åtta platserna i tävlingen och alla de andra platserna som finns längs kanalens sträckning. Förslagen syftar till att vara generella för att kunna anpassas efter de andra platsernas identiteter och bygga vidare på.

BERÄTTELSEN OM BROARNA

Intill det gamla gårdshuset vid Cassina de Pomm finns en idag avstängd bro. Den är centralt placerad på torget och ingen kan missa den. Det ingen heller kan missa är att bron är på väg att rasa. På stålstängslen sitter minnesplakat för mannen som avled när han föll från bron och marken är täckt av blommor. Alla de berättelser som berättas om en plats blir en del av dess identitet menar Cross (2015) och därmed även de tragiska. Olyckan skedde för över ett år sedan och bron har ännu inte rustats upp. Vad skapar en tragisk olycka och uteblivna

åtgärder för att undvika liknande olyckor, för berättelser om en plats? Här finns en tydlig risk att berättelserna bidrar till en negativ aspekt av identitetsbildningen. Olyckan bör såklart inte glömmas men att ingenting görs för att reparera bron är ett narrativ som kan ändras. I förslaget bygger berättelsen på att man vid ombyggnationen lägger stor vikt vid säkerheten kring kanalen och skapar trygga broar där olyckor inte ska kunna inträffa igen.

Fig 70. Visar hur pelaren markerad med en cirkel, placeras vid en av de nya broarna vid en gatusektion lägre nedströms (Via Santa Sofia).

I förslaget används broarna längs hela kanalen sträckning som en form av identitetsmarkör som kan liknas vid den som skapades för de svenska nationalparkerna (se tidigare praktik sid.19). Samma regioner av hjärnan är involverade i förmågan till orientering och rumslig förståelse som för minnet, vilket visar att minne och orienterbarhet tillsammans har ett inflytande på hur vi upplever platserns identiteter (Lengen and Kistemann, 2012). För att öka orienterbarheten

längs kanalen får alla framtida broar en blå glaspelare. Dessa glaspelare används för att sätta upp de skyltar som informerar besökare om platsens historia. Liknande skyltar finns idag, men utspridda och diskreta vilket gör dem svåra att hitta.

Fig 71. Gatan är markerad i kartan i förhållande till Cassina de Pomm. Underliggande material © OpenStreetMaps bidragsgivare

När nästa plats längst kanalen ska börjas byggas om sätts pelarna med info upp först för att informera om förändringen och uppdateras löpande med information om vad som händer

Fig 72. Den nya informationspelaren som informerar om att byggnationen snart börjar vid Conca dell'Incoronata

på platsen. I fig. 72 syns en av platserna som ska göras om (Conca dell'Incoronata) och hur den blåa pelaren inkluderar information om platsen men också signalerar att något ska hända. Samtidigt är den endast ett diskret inslag i gaturummet i stort.

I solljuset kastar pelaren en blå skugga över marken och broarna. Den blå reflektionen blir en stiliserad form av vattenyta som belyser kanalens placering även om man står en bit bort och inte ser kanalens vattenspegel som ligger något nedsänkt. Pelarna som är diskreta i stadsbilden

i stort blir ändå en tydlig markör i gatuplan. Utöver den ökade orienterbarheten ger pelarna ett minnesvärt intryck och väcker nyfikenhet som lockar till att läsa vad som står på dem.

Fig 73. Den nya bron som tillkommer över den nyöppnade kanalen i förlängningen av parkens huvudstråk

ATT SKAPA NYA BERÄTTELSER

Att öppna hela kanalen igen kommer att ta många år, men det är något som kan vändas till projektets fördel. Professor i planering vid *Politecnico di Milano*, Alessandro Balducci (2018) menar att faktumet att man kan öppna kanalerna etappvis är något som talar för den ekonomiska genomförbarheten hos projektet. I det här arbetets förslag föreslås att ytterligare dra nytta av att kanalen inte öppnas i ett svep och låta varje av tävlingens åtta platser invigas med en festival. Genom att höra om en plats kan den börja ta form i det inre utan att vi själva har en sensorisk upplevelse av den eller en upplevd historia på platsen. På så sätt kan vi ha en bild och en förväntning av en plats identitet långt innan vi besöker den eller kanske aldrig besöker den (Cross, 2015; Lengen and Kistemann, 2012). Festivalerna blir ett sätt att börja bygga en identitet kring kanalen som helhet innan hela kanalen är öppen samtidigt som det ger besökare en chans att skapa egna minnen och sensoriska upplevelser av de enskilda platserna där festivalen hålls. Den blir ett sätt att belysa platsernas sammanlänkning men också låta varje plats individuella karaktärsdrag utmärka

sig. Eftersom åtta platser gestaltas via tävlingen kan det antas att de ges lite större vikt när det kommer till investering i platsskapandet kring dem. En plats föreslås öppnas per år med Cassina de Pomm som första plats. Sedan öppnas

platserna en efter en längst kanalen från norr till söder. På det sättet blir arbetet enklare samtidigt som man tydligt visar kanalens plats och dragning genom staden och ökar dess identifierbarhet. I bilden syns gestaltningen vid Cassina de Pomm

vid öppningsfestivalen med uppträdande på den nya scenen.

Fig 74. Festivalen som den kan se ut när den hålls första gången och scenen vid Cassina de Pomm invigs

DISKUSSION

DISKUSSION

METODDISKUSSION

Något som blev tydligt under projektets gång var vikten av platsbesöket. När det genomfördes hade jag redan en bild av platsen från digitala studier av den. Det underlättade valen kring vad som var viktigt att se men det medförde att jag behövde vara försiktig med att låta min digitalt färgade och inlästa uppfattning styra upplevelsen av platsen. Exempelvis syntes graffitin på bilder och platsen såg mycket tom och oanvänd ut, något som visade sig inte stämma väl på plats. Det blev alltså tydligt att platsbesöket var viktigt för att analysera platsens aktiviteter, material och människors relationer på ett så rättvist sätt som möjligt. Mer rättvist hade det kunnat bli genom att besöka den vid fler olika tillfällen och vid olika tider på året, men det var praktiskt omöjligt inom ramen för arbetet. Relph (1976) och Cross (2015) menar båda att brukare av en plats upplever en emotionell koppling till den som bidrar till dess identitet. Med deras teorier i bakhuvudet blev det extra tydligt hur mycket jag själv skapade ett emotionellt band till platsen genom att se och uppleva den. Här spelar det såklart in att jag

besökte den under ett par dagar med vackert väder i april vilket bidrog till en positiv upplevelse. Platsbesöket gav mycket mer information om aktiviteter som skedde på platsen än vad som kunde utläsas av de kartor och bildmaterial som fanns tillgängligt och detsamma gällde det fysiska materialet på platsen. Utan platsbesöket hade resultatet troligen upplevts mindre välgrundat och ett tag verkade platsbesöket inte kunna genomföras med anledning av covid och situationen i Ukraina. Upplevelsen och insikten om hur min relation till platsen förändrades av att besöka den är något jag kommer att bära med mig till framtida projekt. I fall där det inte kommer gå att göra platsbesök kommer jag ha en ökad förståelse för vilka dimensioner som upplevdes svåra att bilda en uppfattning om via digitala studier. Exempelvis hade jag i fallet med Cassina de Pomm inte sett hur klart kanalens vatten var, hur fiskarna simmade i det och hur reflektionerna speglades runtomkring kanalen.

Att arbeta i olika former av modell har varit givande för arbetet. Den fysiska modellen var bra för att få en övergripande bild av platsen men den hade kunnat göras mindre noggrann för

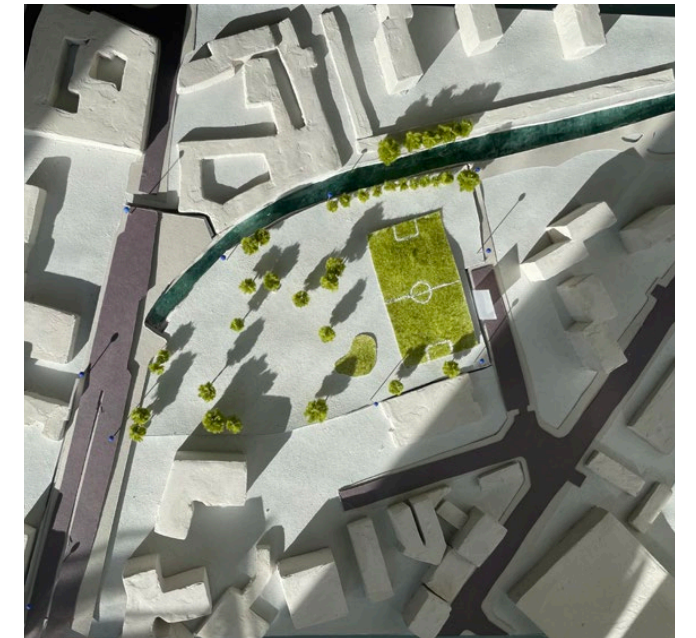

Fig 75. Den fysiska arbetsmodellen som användes för att testa olika ytors storlek och hur skuggorna föll över området.

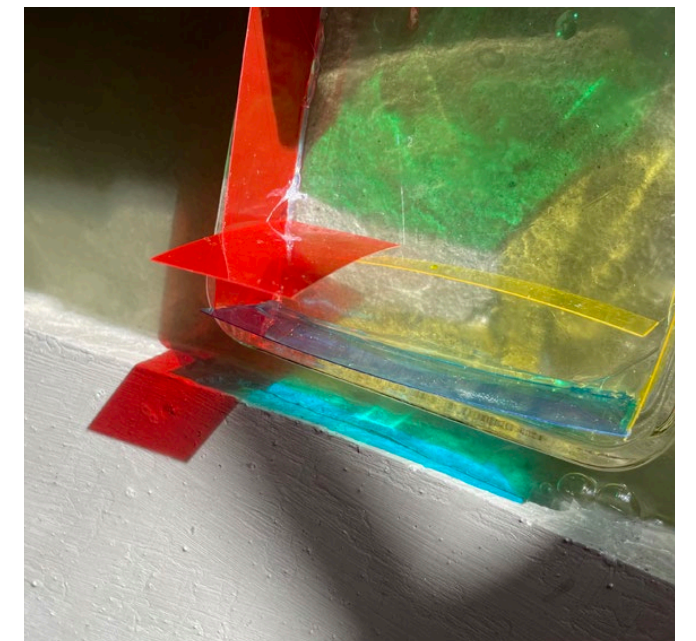

Fig 76. Som det såg ut när jag experimenterade med olika material, vatten och reflektioner i den fysiska modellen

att spara tid då den inte var menad att fungera som redovisning av resultatet. Den fysiska modellen var ett stort hjälpmedel för att förstå hur reflektioner i vatten beter sig eftersom den innebar möjligheten att använda riktigt vatten och de riktiga materialen som skulle kunna användas i gestaltningen. Flera olika gestaltningsidéer valdes bort för att reflektionerna inte syntes (se fig. 76).

Den digitala modellen har varit ett än mer avgörande redskap för gestaltningen vilket har mycket att göra med dess förmåga att både vara en metod att studera och pröva idéer och samtidigt generera det material som används vid presentation av resultatet. Ett intressant perspektiv på den digitala arbetsmetoden, och kanske framför allt relevant när det kommer till att bygga mer komplexa modeller digitalt, är det som Relph (2021:1) kallar *“digital disorientation”* och han drar det så långt som att säga att det kan medföra en *“digitally poisoned sense of place”*.

“Sense of place is not being entirely lost as a result, but it is being buffeted and its character is shifting, made more fleeting, more conflicted, more distracted, more suspicious about possible fakery and

more aware of constantly being watched”

Relph (2021:5)

Relph lyfter hur upplevelsen av platser får nya lager i form av information från alla olika digitala källor människor utsätts för. Vi introducerar själva digitala lager i form våra telefoner, genom vilka miljöer ljudsätts med vår egenvalda musik. Som uppvuxen i en digital värld är det svårt att vara lika fördömande av de digitala elementen i vardagen som Relph tycks vara. Dock går det inte att argumentera emot att den digitala värld människor själva introducerar på en plats kan påverka deras relation till den och därigenom upplevelsen av en platsidentitet. Vilken roll landskapsarkitekten kan ha i den utvecklingen är fortfarande något som förändras och utvecklas snabbt.

Hur de digitala hjälpmedlen för gestaltning och kommunikation påverkar upplevelsen och byggandet av platsidentitet, är en fråga som väcktes efter att ha tagit del av Relphs resonemang och samtidigt arbeta i en digital modell. Mycket av de digitala redskapen är troligen av godo och utan dem skulle det vara

betydligt svårare att arbeta globalt. Men vad gör den digitala modellen med ens egen uppfattning av platsidentiteten? Det finns en möjlig risk att man genom en lång bearbetningsprocess digitalt sakta kommer längre ifrån den ursprungliga platsen och upplevelsen. Digitala hjälpmedel kan generera fotorealistiska bilder där stämningen kan se förförisk ut och för att inte själv förföras har den fysiska modellen fortfarande en viktig roll att spela tillsammans med upprepade platsbesök.

För att visa hur arbetets digitala modell har sett ut och hur den har bidragit till min arbetsprocess finns en film att se via länk (<https://vimeo.com/746983279>). Den visar de positiva möjligheterna att röra sig i modellen och testa upplevelsen av gestaltningen vid olika tider på dygnet/året. I modellen kan man digitalt uppleva rumsligheten genom att röra sig i modellen och det blir en representation av verkligheten som inte har en bestämd skala. Det innebär en möjlighet att undersöka gestaltningen utan att bygga prototyper i skala 1:1. Filmen visar hur man kan skapa en digital version som blir så komplett att den kan komma att påverka uppfattningen av platsen. I modellen saknas exempelvis

Fig 77. Test av bryggorna i kanalen i fysisk modell

Fig 78. Jag använde också den fysiska modellen för att testa hur metallen på bryggorna skulle reflektera vattnet. Här underlättade det att kunna använda riktigt vatten.

vaktkuren från andra världskriget som en följd av att den inte skulle synas på några av de bilder som togs fram för arbetet. Risken med den typen av prioriteringar är att det ändå påverkar uppfattningen av platsen när modellen samtidigt används för att testa upplevelsen av att röra sig på platsen.

I ett framtida potentiellt vidarearbete efter att tävlingen har avslutats och projektet med att öppna kanalsystemet tar vid, vore det önskvärt att det sker en bredare medborgardialog. Detta för att adressera den ideologiska aspekt av platsidentiteten som Cross (2015) diskuterar. Ideologiska ställningstaganden är valbara vilket medför att kommunikationen blir avgörande för att få folk att känna sig hörda i debatten och inte ställa sig mot projektet på grund av faktorer som snarare är politiska än har med platsens utvecklingspotential och identitet att göra. Hade det funnits möjlighet att stanna längre vid platsbesöket hade det varit intressant att intervjua personer som befinner sig på platsen i sin vardag för att ta del av deras bild av platsen. I gestaltningsförslaget försöks hänsyn tas till parkens användare genom att bevara det

som användes men detta skulle såklart kunna kompletteras genom att verkligen få en inblick i människors känslomässiga relation till platsen.

RESULTATDISKUSSION

Genom teorierna som presenterats i litteraturöversikten är det möjligt att få en vägledning till vilka förutsättningar som ska skapas för att platsidentitet ska utvecklas över tid och även vilka processer som redan kan pågå på platsen. Trots detta så kan landskapsarkitekten inte skapa alla dimensioner som Cross (2015) eller Relph (1976) menar bygger en platsidentitet. Däremot kan arkitekter och planerare skapa förutsättningarna för att relationer till en plats ska uppstå. Gestaltningen kan till olika grad stärka olika dimensioner av platsidentitet men gestaltningen kan inte på egen hand skapa en komplett platsidentitet varken om man ser till Lynch, Relphs eller Cross teorier. Vilket gör tävlingens krav på att konceptualisera en platsidentitet svårt att uppnå, även om man kan komma på god väg.

Platsidentiteten kan på den politiska arenan användas för att skapa opinion bland väljare (Watson och Bentley, 2007:1). De inledande orden i *The politics of identity* beskriver just hur identitet är en faktor som kan ena eller dela grupper i sociala, kulturella, politiska eller ekonomiska frågor (Keep och Agius, 2018:18). De tar upp hur det finns en fara att platsidentitet kan användas som en form av vad de kallar för "Disneyfiering", där platsen reduceras till något som kan köpas och säljas som en vara (Keep och Agius, 2018:2). Att det finns en liknande oro och kritiska röster kring att öppna Navigliokanalen vittnar inlägg i den offentliga debatten om (Comitato dei Navigli, 2018). I inlägget lyfts flera orosmoment varav ett av dem är att förslaget med att öppna kanalen igen saknar historisk autenticitet och i stället kan komma att bara bli en turistattraktion. Den här ideologiska inställningen med en negativ syn på projektet redan innan det genomförs kan komma att få en negativ inverkan på upplevelsen av kanalens identitet om inte opinionen vänder, de som debatterar mot öppnandet känner sig hörda och får sin oro stillad.

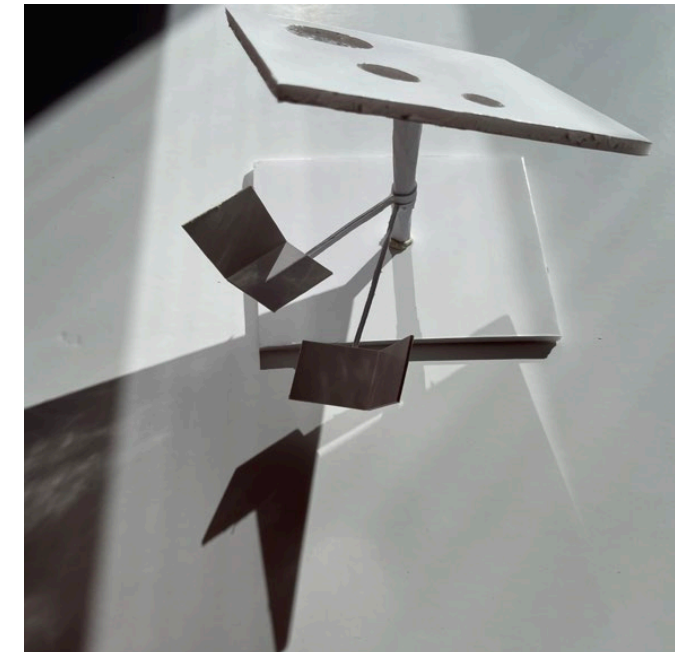

Fig 79. Test i fysisk modell av sittmodulen

Fig 80. I fysisk modell testades också hur reflektionerna från sittmodulerna med vattrat glas skulle

Målet är tydligt från arrangörerna att vända opinionen till återöppnandets fördel. Här finns alltså en risk att de medvetet eller omedvetet favoriserar de bidrag som är lättast att marknadsföra och som tydligast genererar ekonomiska vinster eller ökar värdet av kanalen som turistattraktion. Här är kanske värnandet om platsidentiteten genom människors relation till platsen botemedlet? Om de aktiviteter, historier som berättas och upplevelser som har utspelat sig längs kanalen får styra gestaltningen i hög grad, bör det motverka att kanalen blir en vara som bara ska säljas och marknadsföras till nya målgrupper. Det leder vidare till frågan till hur en tävlingsjury avgör huruvida en platsidentitet har skapats. Eftersom platsidentiteten har konstaterats vara till stor del subjektiv blir även juryns bedömning av den det. Om målet är att värna om platsidentiteten, på de åtta mindre platserna och för kanalen som helhet, kan man eventuellt ifrågasätta utlysandet av en internationell tävling. Att tävlingen är internationell innebär otvivelaktigt att många förslag kommer in där förslagsställare har en kortare och mer flyktig relation till platsen. Det kan innebära en minskad förståelse för

platsidentiteten speciellt när covid har inneburit färre möjligheter till platsbesök. Samtidigt så innebär en internationell tävling helt nya perspektiv och uppslag för vad platsen skulle kunna komma att bli i framtiden.

En risk med tävlingar är att allmänhetens åsikt blir väldigt avgörande och ges samma tyngd som en beställarens, vilket kan ses som en form av populism (Shamiyeh, 2005:117–32). Här är det dock intressant att fråga sig varför allmänhetens åsikt inte skulle vara den av störst vikt. Speciellt om platsens identitet är viktig och den till stor del konstitueras av en relation till platsen vilket både Relph (1976) och Cross (2015) menar. Det skulle kunna sägas finnas en form av tolkningsföreträde för de som brukar platsen på grund av deras långvariga relation till den. Den identitet de upplever att platsen redan har är kanske inte självklar för arkitekter från olika delar av världen. Det styrker behovet av den medborgardialog som under motoddiskussion föreslås som ett sätt att arbeta vidare efter att tävlingen avslutats. Då kan man ta tillvara på allmänhetens relationer till platsen och omvandla det till kunskap för arkitekterna.

En faktor som blir tydlig i arbetet med projektet är hur tiden spelar stor roll för platsens identitet och inte bara genom att identiteten kan ses som en process (Cross, 2015). Historien är något som idag ger parken mycket av dess karaktär i form av fysiska element. Gårdsbyggnaden är en attraktion liksom den gamla muren med de gallerförsedda fönstren och vaktkuren från andra världskriget. Samtidigt är det tiden som gjort att saker slitits så till den grad att det resulterat i en olycka där en person omkom. Det pekar på vikten av att en plats tas omhand vilket beskrivs av Carmona et al. (2010:119):

“Many places have retained their identities through significant social, cultural and technological changes- and hence though subject to constant change, some essence of their place identity is maintained. How places are managed and controlled over time also impacts on sense of place.”

Platsidentitetens kontinuitet blir på så sätt något som ligger i landskapsarkitektens makt att ombesörja. Genom att väl planera för vilken skötsel som är rimlig att ha i framtiden och prioritera gestaltningen efter det minskar risken

att både det fysiska materialet och folks relation till platsen över tid förändras till det sämre. Utan god skötsel och materialval som kan motstå tidens tand, finns en risk att lager som adderas idag heller inte kan bli en del av framtida historiska lager.

Det är en utmaning att kritiskt granska det egna förslaget eftersom många tolkningar av platsen bygger på min egen ”miljöhistoria” och på platsbesöket där det jag sett och upplevt format min uppfattning av identiteten (Lengen and Kistemann, 2012). Med mer tid hade det gått att fördjupa förståelsen av platsen ytterligare och inneburit möjligheten att ta del av andra människor upplevelser och ”miljöhistorier” genom exempelvis intervjuer. Det medför att jag upplever att betydelsen är den av Relphs (1976) tre kategorier som är svårast att beskriva och gestalta för. Med hjälp av Cross (2015) indelning blir det enklare, men flera av hennes kategorier hade jag velat ge mer utrymme om projektet skulle tas vidare arbeta. Cross listar historien, narrativet, sensoriska faktorer, själslig koppling, ideologiska faktorer och kommodifiering. Den själsliga kopplingen går att uppfatta genom att tolka folks aktiviteter till viss del. Man kan

exempelvis anta att mor- och farföräldrarna som dagligen är i parken med sina barnbarn kopplar samman platsen med barnbarnen. Vilket med hög sannolikhet ger dem en positiv emotionell koppling till den. Detta är individuellt och allas relationer ser olika ut. Utan att prata med folk som har en mer gedigen relation till platsen är det svårt att med säkerhet dra slutsatser om en slags gemensam själslig koppling till platsen hos besökarna. I tävlingsbidraget för Kronjuvelerna (Sveriges nationalparker) skriver förslagsställarna (Happy Forsman & Bodenfors och White arkitekter) såhär (Sveriges Arkitekter, u.å.):

” (...) Självklart handlar det om att få människor att besöka och uppleva de svenska nationalparkerna, men lika mycket om den större bilden: Att få människor att värna och besöka skyddad natur med entusiasm, intresse och ansvar. Stärka opinionen för naturvård och vikten av att skydda svensk natur. Med en bredare målformulering skulle det här arbetet faktiskt kunna vara framgångsrikt även om det inte skulle leda till ett enda nytt besök!”

Här går det tydligt att se hur deras identitetsprogram syftar till att stärka människors emotionella kopplingar till den svenska naturen genom kvalitativa upplevelser av den och därigenom skapa en stark platsidentitet. Det går att se en koppling mellan en positiv emotionell anknytning till en plats och viljan om att ta hand om en den. Något som man hoppas även gäller viljan att ta hand om stadsrum där platsidentiteten är stark. På så sätt skulle en stark platsidentitet kunna minska risken för skadegörelse när parker som tidigare låsts om natten öppnas, vilket är en del av förslaget för Cassina de Pomm. Det går tydligt att se i citatet hur platsidentiteten enligt Happy Forsman & Bodenfors och White arkitekter kan förändra opinionen. Här går det att dra paralleller till tävlingens mål om att skapa opinion för återöppnandet av Navigliokanalen genom platsidentitet. Cross (2015) menar att ideologiska ställningstaganden bygger platsidentiteten och här blir det då en fråga om vad som sker först. Kanske kan opinion bygga upp en platsidentitet men kanske kan platsidentiteten också förändra opinionen? Oavsett går det att se konflikten som

något som stärker Cross syn på platsidentiteten som en ständigt pågående process och summan av alla dimensioner som påverkar platsen.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

KÄLL- OCH LITTERATUR- FÖRTECKNING

TRYCKTA KÄLLOR

Bricchetti E. och Bricchetti A., (2021) Borghi milanesi del Naviglio piccolo Greco, Turro, Gorla, Precotto, Crescenzago, Milano: Meravigli

Carmona, M. et al. (2010) Public places, urban spaces, the dimensions of urban design, Oxford: Architectural Press.

Cross, J.E. (2015) Processes of Place Attachment: An Interactional Framework, Symbolic interaction, Vol. 38(4), <https://doi.org/10.1002/symb.198> [2022-02-23]

Drougge, Å., Kling, A. och Westermarck, K. (2016) Landskap nu!: samtida svensk landskapsarkitektur : contemporary Swedish landscape architecture, Stockholm: Sveriges Arkitekter.

Gehl, Jan (2010). Cities for people. Washington: Island Press

Hauge, C. och Jenkins, P. (red.) (2005) Place identity, participation and planning, London: Routledge

Keep, D. och Agius, C. (red) (2018) The politics of identity: place, space and discourse, Manchester: Manchester University Press.

Korpela, K.M. et al. (2021) Restorative Experience and Self-Regulation in Favorite Places, Environment and Behavior, Vol. 33(4). <https://doi.org/10.1177/00139160121973133> [2022-02-24]

Lengen, C. och Kistemann, T. (2012) Sense of place and place identity: Review of neuroscientific evidence, Health & Place, 1162–1171, <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2012.01.012> [2022-02-23]

Lynch, K. (1960) The image of the city, Cambridge: M.I.T. Press.

Manzo, L.C. och Devine-Wright, P. (red.) (2013) Place Attachment: Advances in Theory, Methods, and Applications, London: Routledge.

Moon, K. (2005) Modeling messages: the architect and the model, New York: Monacelli Press.

Relph, E. (1976) Place and Placelessness, London: Pion.

Relph, E. (2021), Digital disorientation and place, Memory studies, 572-577, <https://doi.org/10.1177/17506980211010694>, [2022-04-10]

Roggema, R. (2016), Research by Design: Proposition for a Methodological Approach, Urban science, <https://doi.org/10.3390/urbansci1010002>, [2022-05-01]

Seamon, D. (2013) Place Attachment and Phenomenology, The Synergistic Dynamism of Place: Manzo, L.C. och Devine-Wright, P. (red.), Place Attachment: Advances in Theory, Methods, and Applications, London: Routledge.

Shamiyeh, M. (2005) What People Want. Basel: Birkhäuser.

Svensson, C. (2008) Arkitektävlingar, om konsten att hitta en vinnare, lic.-avh. Kungliga Tekniska Högskolan.

Voght, G. och Kissling, T. (2020) Mutation and morphosis landscape as aggregate, Zürich: Lars

Müller Publishers.

Watson, G. och Bentley, I. (2007) Identity by design. Oxford: Butterworth-Heinemann.

OTRYCKTA KÄLLOR

Architecturecompetitions (2021) Milan Navigli Canal Challenge, <https://architecturecompetitions.com/naviglicanalchallenge/> [2022-01-17]

Balducci, A. (2018-07-20), Osservazioni al progetto di riapertura dei navigli, <https://progettonavigli.comune.milano.it/wp-content/uploads/2018/07/Quaderno-Alessandro-Balducci.pdf>, [2022-04-22]

Cassone, A. och Zago, G (2017), I Navigli milanesi, il lavoro e le attività economiche nel corso della loro storia, <https://www.riaprireinavigli.it/uploads/I-Navigli-milanesi-il-lavoro.pdf>, [2022-04-22]

Comitato dei Navigli, (2018-07-27), <https://progettonavigli.comune.milano.it/wp-content/uploads/2018/08/Quaderno-Comitato-dei-Navigli.pdf>, [2022-03-30]

Insideoutside (2016) Biblioteca degli Alberi, <https://insideoutside.nl/Landscapes/Biblioteca-degli-Alberi-Milan> [2022-04-19]

Sveriges Arkitekter (u.å), Kronjuveler, <https://www.arkitekt.se/app/uploads/2014/08/Tävlingar-2009-Gemensam-identitet-för-Sveriges-nationalparker-Kronjuveler.pdf>, [2022-05-03]

FIGURFÖRTECKNING

Författarens egna bilder om inte annat anges

Fig 1: Bearbetad karta med underliggande material från Google earth. Kartdata © 2022 Google, Italien och norra Italien, [Kartografiskt material] [2022-04-10]

Fig 4: Bearbetad karta med underliggande material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Milano. (geo:45.4717,9.1787?z=13) [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=13/45.4717/9.1787>, [2022-03-30]

Fig 5: Omarbetning av Fig 5.4 från Carmona et al. s. 122. Carmona, M. et al. (2010) Public places, urban spaces, the dimensions of urban design, Oxford: Architectural Press.

Fig 6: Bearbetad karta med underliggande material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Milano. (geo:45.4717,9.1787?z=13) [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=13/45.4717/9.1787>, [2022-03-30]

Fig 7: Google earth, 2022, Kartdata © 2022 Google, Biblioteca degli alberti, [Kartografiskt material] Tillgänglig: https://earth.google.com/web/@45.48509913,9.19313615,-81882.53245285a,82679.59524647d,35y,359.2529h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv [2022-04-10]

Fig 11: Karta från ca 1730 över centrala Milano, Matthaus Seutter, [Kartografiskt material], Tillgänglig:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ca._1730_map_of_Milano_by_Matthaus_Seutter.jpg [2022-03-23]

Fig 12: Överlägg av dagens karta och kartmaterial från 1730.

Karta från ca 1730 över centrala Milano, Matthaus Seutter, [Kartografiskt material], Tillgänglig:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ca._1730_map_of_Milano_by_Matthaus_Seutter.jpg [2022-03-23] Bearbetad karta med underliggande material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Milano. (geo:45.4717,9.1787?z=13) [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=13/45.4717/9.1787>, [2022-03-30]

Fig 13: Foto från 50-talet på ett par vid Cassina de Pomm. Tillgänglig: [https://it.wikipedia.org/wiki/File:Cascina_dei_Pomi_a_Milano_negli_anni_1950_\(2\).jpg](https://it.wikipedia.org/wiki/File:Cascina_dei_Pomi_a_Milano_negli_anni_1950_(2).jpg), [2022-03-30]

Fig 16: la Cassina de' pomm senza ponti prima, Giuseppe Porta, 1837, Tillgänglig: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cassinadepomm03.jpg>, [2022-03-30]

Fig 17: Bearbetad karta med underliggande material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Cassina de Pomm (geo:45.49694,9.21252?z=17), [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=17/45.49694/9.21252>, [2022-03-30]

Fig 19: Bearbetad karta med underliggande material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Cassina de Pomm (geo:45.49694,9.21252?z=17), [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=17/45.49694/9.21252>, [2022-03-30]

Fig 25: Bearbetad karta med underliggande

material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Cassina de Pomm (geo:45.49694,9.21252?z=17), [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=17/45.49694/9.21252>, [2022-03-30]

Fig 29: Bearbetad karta med underliggande material från Google earth. Kartdata © 2022 Google, Cassina de Pomm, [Kartografiskt material] Tillgänglig: https://earth.google.com/web/@45.49712574,9.21000563,124.8887194a,489.51534858d,35y,359.84949944h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv [2022-04-10]

Fig 36: Bearbetad karta med underliggande material från Google earth. Kartdata © 2022 Google, Cassina de Pomm, [Kartografiskt material] Tillgänglig: https://earth.google.com/web/@45.49712574,9.21000563,124.8887194a,489.51534858d,35y,359.84949944h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv [2022-04-10]

Fig 43: Bearbetad karta med underliggande material från Google earth. Kartdata © 2022 Google, Cassina de Pomm, [Kartografiskt material] Tillgänglig: https://earth.google.com/web/@45.49712574,9.21000563,124.8887194a,489.51534858d,35y,359.84949944h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv [2022-04-10]

Fig 51-52: DWG på omkringliggande område från: Architecturecompetitions (2021) Milan Navigli Canal Challenge, <https://architecturecompetitions.com/naviglicanalchallenge/> [2022-01-17] Innehåller PNG-bilder från <https://www.mrcutout.com>, publicerade med tillstånd. Underliggande kartmaterial från google maps. https://earth.google.com/web/@45.49712574,9.21000563,124.8887194a,489.51534858d,35y,359.84949944h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv

[utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv](https://www.mrcutout.com/publicerade-med-tillstand?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=sv)

Fig 53-67: Innehåller PNG-bilder från <https://www.mrcutout.com>, publicerade med tillstånd.

Fig 71: Bearbetad karta med underliggande material från Open street maps. © OpenStreetMaps bidragsgivare, CC BY-SA, <https://www.openstreetmap.org/copyright>, Milano. (geo:45.4717,9.1787?z=13) [Kartografiskt material], <https://www.openstreetmap.org/#map=13/45.4717/9.1787>, [2022-03-30]

Fig 73-74: Innehåller PNG-bilder från <https://www.mrcutout.com>, publicerade med tillstånd.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i JA, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i NEJ, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

- <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.